

Національний університет водного господарства та природокористування
Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Кафедра менеджменту та публічного врядування

**Пояснювальна записка
до дипломної роботи**

бакалавр
(освітньо-кваліфікаційний рівень)

на тему:

**ЗАСТОСУВАННЯ ІТ-ТЕХНОЛОГІЙ В АРХІВНІЙ
СПРАВІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ
(НА ПРИКЛАДІ ДЕРЖАВНОГО АРХІВУ РІВНЕНСЬКОЇ
ОБЛАСТІ)**

Виконала: студентка 4 курсу, групи ІБАС-41
Спеціальності 029 «Інформаційна,
бібліотечна та архівна справа»
Малецька Олена Дмитрівна

Керівник: к.і.н., доцент кафедри менеджменту
та публічного врядування
Цецик Ярослав Петрович

Рецензент: завідувач сектору інформаційних
технологій, оцифрування та
реставрації документів Державного
архіву Рівненської області
Лопоша Руслан Сергійович

Рівне – 2024

Ім'я користувача:
Олена Дмитрівна Малецька

ID перевірки:
1016362997

Дата перевірки:
15.06.2024 02:41:40 PDT

Тип перевірки:
Doc vs Library

Дата звіту:
15.06.2024 02:43:32 PDT

ID користувача:
5441

Назва документа: Maletska O.D. Zastosuvannia_IT-tehnolohii_v_arkhivnii_spravi_v_umovakh_voiennoho_stanu_(na_pryklad...

Кількість сторінок: 83 Кількість слів: 19551 Кількість символів: 159553 Розмір файлу: 471.43 KB ID файлу: 1016168305

7.67% Схожість

Найбільша схожість: 1.29% з джерелом з Бібліотеки (ID файлу: 1015702442)

Пошук збігів з Інтернетом не проводився

7.67% Джерела з Бібліотеки

911

Сторінка 85

3.76% Цитат

Цитати

21

Сторінка 86

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи

19

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В АРХІВНІЙ СПРАВІ	6
1.1. Поняття, завдання та функції інформаційних технологій в архівній справі	6
1.2. Еволюція інформатизації архівної справи в Україні	11
1.3. Характеристика нормативно-правової бази застосування ІТ-технологій в архівній справі в Україні.....	17
1.4. ІТ-технології в архівах в умовах воєнного стану: виклики та зміни	25
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ДЕРЖАВНОМУ АРХІВІ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	33
2.1. Загальна характеристика діяльності Державного архіву Рівненської області.....	33
2.2. Аналіз рівня інформатизації Державного архіву Рівненської області	39
2.3. Застосування інформаційних технологій в Державному архіві Рівненської області в умовах воєнного стану.....	47
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ЗАСТОСУВАННЯ ІТ-ТЕХНОЛОГІЙ В АРХІВНІЙ СПРАВІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	54
3.1. Зарубіжний досвід застосування інформаційних технологій в архівній справі	54
3.2. Методи покращення рівня інформатизації архівної справи України в умовах воєнного стану	63
3.3. Перспективи розвитку ІТ-технологій в Державному архіві Рівненської області	70
ВИСНОВОК	79
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	85
ДОДАТКИ.....	91

ВСТУП

Актуальність теми дослідження «Застосування ІТ-технологій в архівній справі в умовах воєнного стану (на прикладі Державного архіву Рівненської області)» полягає в тому, що у контексті сучасних глобальних викликів та небезпек, пов'язаних із збройним конфліктом та військовими загрозами, питання забезпечення безпеки та ефективного управління архівною інформацією в умовах воєнного стану набуває великого значення. Дослідження способів застосування інформаційних технологій для забезпечення надійного зберігання та відновлення архівних матеріалів в умовах воєнного конфлікту є важливим для збереження культурної спадщини. Сучасні ІТ-технології пропонують широкий спектр інструментів для оцифрування, зберігання, обробки та захисту архівних документів. Державні архівні установи володіють значним масивом документів, що містять важливу інформацію, захист яких від несанкціонованого доступу, фальсифікації та знищення, особливо в умовах зовнішньої агресії, стає надзвичайно важливим завданням.

Війна загострює проблему не лише зберігання, але й створення і вивчення архівних документів. Архіви під час війни набувають особливо важливого значення з огляду на їх інформаційну, адміністративну, оперативну, історичну, культурну, наукову цінність. Українські архівні установи, зберігаючи документи з історії національного державотворення, без перебільшення, відіграють одну з ключових ролей у відстоюванні національних інтересів та загальнодержавних цінностей. Створення електронних архівних сервісів і цифровізація архівних матеріалів стали особливо актуальними, оскільки ці заходи допоможуть зберегти архівні дані та зробити їх доступними в онлайн-режимі, що є надзвичайно важливим в умовах ускладненого пересування територією України.

Архівні документи є важливим джерелом інформації для науковців, істориків, правоохоронних органів, ЗМІ та широкого загалу. Навіть в умовах воєнного стану важливо забезпечити доступ до архівних документів для

дослідницької, наукової, освітньої та інших цілей. Під час воєнних конфліктів підвищується ризик порушення безпеки та конфіденційності архівних даних, які є вкрай необхідними. Вивчення способів захисту архівів від несанкціонованого доступу за допомогою інноваційних технологій може стати актуальною проблемою. ІТ-технології можуть допомогти у створенні систем безпеки та резервного копіювання, які захистять електронні архіви від можливих загроз і хакерських атак ворога та забезпечать стійкість до втрат даних в умовах воєнного стану.

Використання інформаційних технологій може сприяти ефективному управлінню та організації архівної інформації, навіть у стресових умовах воєнного конфлікту. Розробка систем для швидкого доступу та відновлення архівних матеріалів у випадках надзвичайних ситуацій може значно полегшити роботу архівних установ та сприяти збереженню важливих історичних документів. ІТ-системи можуть забезпечити швидкий та точний доступ до архівної інформації, дозволяючи архівістам ефективно працювати з відповідною документацією. Це особливо важливо у випадках екстрених ситуацій, коли потрібно швидко реагувати та використовувати інформацію для прийняття необхідних рішень.

Дослідження конкретних прикладів застосування ІТ-технологій у Державному архіві Рівненської області дозволить виявити як успішні практики, так і проблеми, з якими може зіткнутися архівна установа під час впровадження новітніх технологій.

У контексті застосування ІТ-технологій в архівній справі, розгляд і аналіз зарубіжного досвіду може надати українським архівістам цінний погляд на найкращі практики та інноваційні підходи. З використанням сучасних технологій архіви можуть брати участь у глобальних мережах обміну даними, що дозволяє спільноті архівістів з інших країн обмінюватися досвідом та ресурсами, сприяючи збереженню та відновленню культурної спадщини.

Метою даної роботи є аналіз та розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення інформаційних технологій в архівній справі в умовах воєнного стану в Україні.

Об’єктом дослідження є процес покращення ІТ-технологій в архівній справі в умовах воєнного стану.

Предмет – теоретико-методологічні основи та практичні аспекти розвитку ІТ-технологій в Державному архіві Рівненської області.

Для досягнення мети визначено такі **завдання**:

1. Дослідити теоретичні аспекти використання ІТ-технологій в архівній справі.
2. Проаналізувати нормативно-правове регулювання використання ІТ-технологій в архівній справі в Україні.
3. Визначити виклики та зміни у використанні інформаційних технологій в умовах воєнного стану.
4. Надати загальну характеристику діяльності Державного архіву Рівненської області.
5. Провести аналіз ІТ-технології в Державному архіві Рівненської області.
6. Розглянути зміни у сфері інформаційних технологій в Державному архіві Рівненської області в умовах воєнного конфлікту.
7. Дослідити зарубіжний досвід використання інформаційних технологій в архівній галузі.
8. Розробити методи вдосконалення інформаційних технологій в архівній справі в умовах воєнного стану.
9. Запропонувати шляхи покращення рівня інформатизації Державного архіву Рівненської області.

Під час написання дипломної роботи використовувалися такі **методи дослідження**: термінологічний аналіз, класифікація та порівняння, історичний та системний підхід, аналіз та синтез, індукція та дедукція, прогнозування,

узагальнення та інші. За результатами дослідження сформульовані шляхи вдосконалення рівня інформатизації архівної справи в Україні.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В АРХІВНІЙ СПРАВІ

1.1. Поняття, завдання та функції інформаційних технологій в архівній справі

Інформаційні технології в архівній справі є невід'ємною складовою в процесі збереження інформації, організації роботи архівних установ та забезпечення доступу до значних обсягів історичної документації. ІТ-технології допомагають каталогізувати архівні матеріали, забезпечувати безпеку даних і полегшувати доступ користувачів до важливої інформації. Загалом, використання інноваційних технологій допомагає зберігати культурну спадщину і робить її доступною для дослідження та вивчення.

Слід зауважити, що термін «інформаційна технологія» почали офіційно вживати наприкінці 1970-х років, який означав сукупність засобів для обробки інформації. Саме з цього часу почались активні дослідження цього поняття. У таблиці 1.1 систематизовано найбільш поширені визначення поняття «інформаційна технологія».

Таблиця 1.1

Автор	Визначення поняття «інформаційна технологія»
Закон України «Про Національну програму інформатизації» 1998 р.	цілеспрямована організована сукупність інформаційних процесів з використанням засобів обчислювальної техніки, що забезпечують високу швидкість обробки даних, швидкий пошук інформації, розосередження даних, доступ до джерел інформації незалежно від місця їх розташування [27]
В.М. Варенко	життєво важлива і невід'ємна частина сучасного світу, яка необхідна для швидкої обробки, аналізу та передачі інформації без її спотворення [2]

М.М. Васильченко	технологія, що включає розробку, обслуговування та використання комп'ютерних систем, програмного забезпечення і мереж для обробки та поширення даних [3]
С. Івахненко	необхідний інструмент для забезпечення ефективного управління інформаційними потоками [10]
В.А. Корнута	засіб для захисту даних та інформації, створення і адміністрування баз даних, швидкого пошуку потрібної інформації, а також виконання ряду інших робіт пов'язаних з інформацією [14]
Т.В. Тарнавська	технологія, яка охоплює всі аспекти управління та обробки електронної інформації, особливо в діловому світі, де комп'ютери є життєво важливими для управління даними [33]

Таблиця 1.1. Найбільш поширені визначення поняття «інформаційна технологія»

Таким чином, думки науковців відрізняються щодо єдиного визначення поняття «інформаційна технологія», але усі погоджуються, що інформаційні технології є найважливішим компонентом для процесу обробки даних.

Сучасний світ швидко змінюється, і сфера архівної справи не є винятком. Зростання обсягів інформації, потреба в її швидкому обігу та доступі, а також виклики, пов'язані з воєнним станом в Україні, ставлять нові завдання перед архівними установами. Інформаційні технології (ІТ) стають ключовим інструментом для вирішення цих задач. Нижче розглянемо деякі з основних технологій, які використовуються в цій сфері:

1. Оцифрування архівних матеріалів: перетворення паперових документів в електронний формат за допомогою методу сканування чи розпізнавання тексту (OCR - переведення зображень рукописного,

машинописного або друкованого тексту в послідовність кодів, що використовуються для представлення в текстовому редакторі [18]). Це дозволяє зберегти оригінали документів і зробити їх доступними для ширшого кола користувачів.

2. Електронні хмарні сховища: оцифровані документи зберігаються на серверах із резервним копіюванням, що гарантує їх безпеку та надійне збереження. Хмарні сховища дозволяють економити місце на локальних серверах і забезпечують доступ до архівних матеріалів у будь-якому місці.

3. Спеціалізовані інформаційні системи: використання програмних комплексів, спеціально розроблених для потреб архівних установ. Обробка та зберігання документів є одним із багатьох рутинних завдань, які можна автоматизувати за допомогою таких систем. Інформаційні системи мають широкий функціонал, який може включати в себе індексацію, каталогізацію, оцифрування, обробку та пошук даних тощо. Індексація - це створення електронного каталогу з детальною інформацією про кожен документ. Користувачі можуть шукати документи за різними параметрами, такими як дата, автор, тема чи ключові слова, що значно полегшує пошук необхідних матеріалів. Загалом індексація є важливою складовою управління архівами, оскільки вона дозволяє швидко знаходити та отримувати доступ до необхідної інформації, що сприяє ефективному використанню архівних ресурсів для різних цілей, включаючи дослідження, адміністративну роботу та інші. Каталогізація – це систематизація документів за тематикою, хронологією та іншими критеріями. Каталоги можуть бути як традиційними (паперовими), так і електронними.

4. Системи електронного документообігу (СЕД): використовуються для створення, обробки, зберігання та передачі електронних документів в рамках організації. Вони дозволяють автоматизувати робочі процеси, використовувати електронні підписи для підтвердження автентичності документів і забезпечують безпечне збереження в електронному форматі згідно вимогам зберігання документації. Такі системи полегшують управління [Введіть текст тут]

документами, збільшують продуктивність та зменшують ризики помилок. Загалом впровадження СЕД створює єдиний інформаційний простір в організації [29].

5. Веб-технології: створення онлайн-каталогів, цифрових бібліотек та порталів для надання доступу до архівних матеріалів через Інтернет. Використання веб-технологій в архівній справі дозволяє значно розширити доступ до архівних матеріалів, сприяє міжархівній співпраці та обміну даними, а також підвищує зацікавленість та залученість громадськості до вивчення історико-культурної спадщини. Віртуальні виставки є одним з прикладів застосування веб-технологій в архівній справі, що дозволяє архівам представляти свої колекції та інформацію в інноваційний та доступний спосіб через Інтернет для широкої аудиторії. Вони надають можливість ознайомитися з унікальними документами, фотографіями, артефактами та іншими архівними об'єктами, не відвідуючи фізично архівну установу.

6. Технології захисту даних: включають шифрування, контроль доступу, резервне копіювання та інші заходи для забезпечення цілісності та конфіденційності архівних документів. Шифрування — це метод перетворення даних, щоб їх могли читати лише авторизовані особи. У процесі шифрування відкритий текст перетворюється в зашифрований за допомогою криптографічного ключа [37]. Контроль доступу — це розмежування прав користувачів на перегляд, редагування та копіювання документів. Це дозволяє контролювати, хто і яким чином може використовувати архівні документи. Резервне копіювання — це створення резервних копій даних для запобігання їх втрати. Резервні копії можуть зберігатися на локальних носіях або в хмарних сховищах.

7. Цифрова реставрація: використання спеціалізованого програмного забезпечення та технік цифрової обробки зображень для відновлення та поліпшення стану пошкоджених документів. Вона дозволяє усувати плями, розриви, згини, вицвілі ділянки; покращувати контрастність та читабельність тексту, відновлювати відсутні фрагменти віртуально тощо.

[Введіть текст тут]

8. Електронні бази даних: відіграють важливу роль в організації, зберіганні та забезпеченні ефективного доступу до архівної інформації. Вони дозволяють швидко отримати необхідну інформацію, спрощують пошук та навігацію по документах, зберігати дані в електронному форматі та забезпечують безпеку архівних документів. Завдяки зручному пошуку, користувачі можуть швидко знайти необхідні матеріали за різними критеріями. У цілому електронні бази даних є важливим інструментом для забезпечення ефективного управління архівною інформацією.

Інформаційні технології в архівній справі виконують різноманітні функції, що спрямовані на полегшення управління архівами, забезпечення їх доступності та безпеки. Серед важливих функцій ІТ-технологій можна виділити:

1. Електронне зберігання: забезпечення ефективного та безпечного зберігання архівної інформації в електронному форматі, що дозволяє уникнути втрати важливих даних.

2. Швидкий доступ: надання можливості зручного доступу до архівних документів за допомогою електронних баз даних та систем управління архівами, що сприяє ефективності роботи.

3. Забезпечення конфіденційності: захист інформації за допомогою різноманітних технічних та організаційних заходів, таких як шифрування, аутентифікація та обмеження доступу.

4. Організація та класифікація: автоматизація процесів індексації, каталогізації та класифікації архівних документів для полегшення пошуку та навігації серед них.

5. Електронний обмін документами: забезпечення можливості електронного обміну документами між архівами, установами та організаціями для спрощення співпраці.

6. Автоматизація рутинних операцій: створення та обробка метаданих, контроль термінів зберігання, розподіл документів за різними категоріями тощо.

[Введіть текст тут]

7. Оцифрування та збереження цифрових копій документів: сканери, цифрові камери та програмне забезпечення для обробки зображень дозволяють переводити паперові документи в цифровий формат, забезпечуючи їх збереження та поширення.

8. Надання широкого доступу до архівних колекцій: веб-сайти, онлайн-каталоги, цифрові архіви забезпечують віддалений доступ до архівних матеріалів через Інтернет для дослідників та широкої аудиторії користувачів.

9. Автоматизація управлінських процесів: впровадження електронних систем документообігу та ведення електронного діловодства для підвищення ефективності роботи та покращення обміну інформацією.

Таким чином, інформаційні технології перетворюють архіви на сучасні, орієнтовані на користувача установи, які здатні швидко реагувати на виклики цифрової ери. Цифрові технології забезпечують належне довгострокове зберігання документальної спадщини, полегшують процеси каталогізації, пошуку, доступу до матеріалів та розширюють можливості популяризації архівних колекцій через онлайн-ресурси.

1.2. Еволюція інформатизації архівної справи в Україні

Інформатизація архівної справи – це комплексна система організаційних, технологічних та науково-методичних заходів, що забезпечують розроблення на єдиних методологічних та методичних засадах взаємопов'язаних інформаційних технологій у галузі архівної справи, створення мережі локальних і централізованих баз даних, формування національної архівної інформаційної системи. Інформатизація передбачає створення умов для заміни традиційних архівних технологій новими інформаційними з метою забезпечення повного та своєчасного використання інформаційного потенціалу архівних ресурсів. Заміна традиційних архівних технологій зумовлена потребою модернізації усталених процесів, впровадження новітніх форм роботи з документами і формування різнохарактерних електронних інформаційних ресурсів, розширення доступу до архівної інформації та її

[Введіть текст тут]

оперативного використання [34]. Комп'ютеризація є засобом реалізації інформатизації. Мета інформатизації архівної справи полягає в тому, щоб оптимізувати процес створення та зберігання НАФ, захистити національні інтереси в архівній справі, вирішити проблеми швидкого та повного доступу до архівної інформації, актуалізувати інформацію, яка міститься в документах, і прискорити залучення до суспільного обігу.

Український науково-дослідний інститут архівної справи та документознавства (УНДІАСД), Укрдержархів та архівні установи займаються дослідженнями проблем інформатизації архівної справи в Україні. Серед дослідників цієї проблеми можна назвати Г. Боряк, Ю. Забенько, Н. Кузовова, Я. Калакура, С. Кулешов, В. Ляхоцький, І. Матяш та інші.

Г. Боряк зауважує, що розвиток Інтернет-ресурсів для культурної спадщини, створення електронних колекцій історичних джерел та архівних публікацій, інтенсифікація використання цих ресурсів є важливим завданням для історичної науки. Це передбачає розробку критеріїв формування таких ресурсів, організацію доступу до них та їх поширення. На сьогодні існують як традиційні, так і електронні технології обробки документів, що веде до формування нової структури фондів та науково-пошукового апарату [1].

Основними завданнями інформатизації архівної справи є:

1. Оптимізація традиційних процесів архівної роботи, включаючи експертизу, комплектування, описування та облік фондів, а також каталогізацію.
2. Покращення системи управління архівною справою, зокрема підвищення ефективності матеріально-технічного, фінансового та кадрового забезпечення, а також управління інформаційними ресурсами архівів.
3. Забезпечення широкого доступу до документальної інформації за допомогою електронних архівних довідників, взаємопов'язаних електронних каталогів, комп'ютерних баз даних та інформаційних систем. Це сприятиме формуванню інтегрованих даних про склад і зміст архівних фондів.

4. Розв'язання проблем збереження фондів і зберігання інформації за допомогою комп'ютерних технологій, страхового копіювання, формування повнотекстових баз даних, публікації документів та організації ринку інформаційних продуктів і послуг. Це передбачає забезпечення безпосереднього доступу до архівних документів і більш широкого використання їхнього потенціалу.

Весь цикл документотворення, документозберігання та використання документної інформації поєднується і узгоджується в інформаційному плані архівної справи. Цей підхід базується на поєднанні методик документознавства, археографії та архівознавства. Три взаємопов'язані компоненти складають процес інформатизації архівної справи:

1) науково-архівознавчий: визначення об'єктів комп'ютеризації технологічних процесів архівної справи на етапах комплектування, обліку, використання, зберігання документів, розроблення методичних засад каталогізації та архівного описування для комп'ютеризованих систем, створення уніфікованої та стандартизованої терміносистеми тощо;

2) інформаційно-технологічний: вибір найкращого програмного забезпечення та його ефективне пристосування до різних об'єктів комп'ютеризації; створення інформаційних систем і мереж відповідно до завдань, що стоять перед архівною справою; постійна підтримка функціонування систем, захист інформації, оновлення обладнання та модифікація програмних рішень тощо;

3) науково-організаційний та управлінський: організація роботи та впровадження ідеї інформатизації архівної справи, покращення системи управління архівною справою, прийняття оптимальних фінансово-економічних та організаційних рішень для об'єктів комп'ютеризації [12].

Основними етапами інформатизації архівної справи є:

1) обладнання архівних установ відповідними технічними та програмними засобами, комп'ютеризація управлінських функцій Укрдержархіву та архівів;

[Введіть текст тут]

- 2) комп'ютеризація комплектування архівів та централізованого обліку документів, створення в електронній формі системи архівних довідників, інших баз даних;
- 3) комп'ютеризація на єдиних засадах процесів комплектування, описування, обліку, створення довідкового апарату в кожному архіві;
- 4) представлення національних архівних інформаційних ресурсів у мережі Інтернет;
- 5) використання комп'ютерних технологій для страхового копіювання документів, формування повнотекстових баз даних;
- 6) створення електронних копій документів для фонду користування [5].

Рішення колегії Головархіву України (1989) створити автоматизовану інформаційну систему на основі Центрального фондового каталогу поклало початок інформатизації архівної справи. Г. Боряк вважає, що це рішення було правильним і виправданим [1]. Дослідники з України взялися за створення нових архівних інформаційних ресурсів, оскільки створення електронних архівних продуктів на основі радянських ЕОМ не набуло поширення [15].

Важливим кроком у розробці теоретико-методологічних засад інформатизації була Державна програма «Національна архівна інформаційна система (НАІС) «Архівна та рукописна Україніка» (1991–1996), що була започаткована групою спеціалістів з Національної академії наук України (Інститут рукопису Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського та Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського). Програма була важливим кроком у розробці теоретико-методологічних засад інформатизації. Головне архівне управління України, Міністерство культури та інші відомства безпосередньо брали участь у розробці програми. У Головархіві України було створено спеціальний відділ архівної Україніки і НАІС для методичного супроводу та реалізації цього проекту. Окрім цього, основними напрямками інформатизації архівної справи були розробка концепції Археографічного реєстру національної архівної спадщини України (АРУ) у [Введіть текст тут]

1996 році та Основних положень концепції комп'ютеризації архівної справи в Україні у 1996-1998 роках [6].

Наступний етап історії інформатизації (1995-1998) стосувався спроби реалізувати досвід створення НАІС у нещодавно створеному інституті архівної справи та документознавства. Спеціальний відділ автоматизованих інформаційно-пошукових систем розробляє «Пропозиції з автоматизації архівної справи», методичні рекомендації з програмно-апаратного забезпечення систем комп'ютерного діловодства та посібник із засобів захисту інформації в системах комп'ютерного діловодства. Крім того, вони вперше проводять моніторинг архівних установ. «АрхеобібліоБаза» (АББ) була важливим інституційним пілотним проектом. Первісні ідеї цього проекту були реалізовані в 2000 році, спочатку в формі традиційного книжкового довідника «Архівні установи України», а потім в електронному вигляді на офіційному веб-сайті Державного комітету архівів України [1].

Загалом, на початку 1990-х рр. головним пріоритетом була комп'ютеризація галузі, але наприкінці ХХ ст. можна помітити прагнення до впровадження інформаційних технологій, де комп'ютери вже розглядаються як їх складова. У другій половині 90-х років в Україні почався процес «стихійної автоматизації» архівних установ, під час якого було створено десятки автоматизованих баз даних облікового та тематичного характеру. Станом на 1997 рік комп'ютери використовувалися у 17 архівах.

В умовах незалежності України затверджено низку нормативно-правових документів, які сприяли подальшому розвитку різних аспектів інформатизації архівної справи: Закони України «Про інформацію», «Про Концепцію Національної програми інформатизації», «Про захист інформації в автоматизованих системах», «Про страховий фонд документації України» (визначає економічні, організаційні та правові засади створення, формування, ведення і використання страхового фонду документації України, а також функціонування державної системи страхового фонду документації), «Про електронний цифровий підпис», «Про Національну програму інформатизації» [Введіть текст тут]

[27], «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки», Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Програми збереження бібліотечних і архівних фондів на 2000-2005 роки», як складової всесвітньої інформаційної програми «Пам'ять світу». Тільки у 2005 році Національна програма інформатизації вперше включила завдання щодо інформатизації архівної справи. В межах інформатизації стратегічних напрямів розвитку державності, безпеки та оборони Держкомархіву України, як державному замовнику завдання, було визначено ціль щодо розробки типової моделі автоматизації державного архіву центрального та обласного рівня.

Слід зауважити, що особливо значущими для архівної справи в Україні є такі нормативно-правові документи: Закон України «Про Національний архівний фонд та архівні установи», Розпорядження Президента України «Про невідкладні заходи щодо розвитку архівної справи» та Указ Президента України «Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні». Після цього Указу Президента почався бурхливий розвиток електронних ресурсів, впровадження електронних документів, прискорення обміну інформацією через глобальні мережі тощо. Важливими проектами у сфері інформатизації архівної справи є «Архівні фонди України», інформаційна система «Центральний фондний каталог», створення галузевих довідників загальнонаціонального рівня, таких як «Національний реєстр втрачених і переміщених архівних фондів», «Реєстр розсекречених архівних фондів» та інші.

У підсумку, інформатизація архівної справи в Україні відображає важливий етап у розвитку сучасної архівістики, сприяючи збереженню та доступності цінної історичної спадщини для суспільства. Основною метою інформаційної архівної справи є оптимізація процесу формування та зберігання Національного архівного фонду, вирішення проблем швидкого та повного доступу до архівної інформації. Інформатизація архівної галузі має великий вплив на покращенні якості державного управління, забезпеченні доступності

та збереження історичної пам'яті країни, а також підтримку розвитку науки, освіти та культури.

1.3. Характеристика нормативно-правової бази застосування ІТ-технологій в архівній справі в Україні

Нормативно-правова база застосування інформаційних технологій в Україні формувалася практично одразу після здобуття країною незалежності. У Законі України "Про інформацію" проголошується курс на розвиток інформаційного суспільства на території України. Оскільки НАФ є важливою частиною інформаційних ресурсів соціуму, а також він призначений для задоволення інформаційних потреб користувачів та держави в цілому, нормативно-правові акти з розвитку інформаційного суспільства безпосередньо стосуються архівної галузі.

«Гарантованість права на інформацію; відкритість, доступність інформації, свобода обміну інформацією; правомірність одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації»[25] є одними з основних принципів інформаційних відносин, визначених у статті 2 Закону «Про інформацію». Застосування ІТ-технологій та впровадження електронних послуг у архівній справі полегшує доступ до інформації за необхідності віддаленого доступу, що вкрай важливо в умовах воєнного стану. У ст. 3 визначаються основні напрями державної інформаційної політики: «забезпечення доступу кожного до інформації; забезпечення рівних можливостей щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони, захисту інформації; створення інформаційних систем і мереж інформації, розвиток електронного урядування». У ст. 5 зазначається, що «кожен має право на інформацію» [25]. У ст. 6 зазначено, що для забезпечення цього права створюється система для його реалізації, яка гарантує вільний доступ, особливо до архівних документів.

Закон України «Про Національну програму інформатизації» визначає важливі завдання з інформатизації суспільства, зокрема «формування правових, [Введіть текст тут]

організаційних, науково-технічних, економічних, фінансових, методичних та гуманітарних передумов розвитку інформатизації; застосування та розвиток сучасних інформаційних технологій у відповідних сферах суспільного життя України; формування систем національних інформаційних ресурсів; створення загальнодержавної мережі інформаційного забезпечення науки, освіти, культури, охорони здоров'я тощо; створення загальнодержавних систем інформаційно-аналітичної підтримки діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування; підвищення ефективності вітчизняного виробництва на основі широкого використання інформаційних технологій; формування та підтримка ринку інформаційних продуктів та послуг» (ст. 5) [27]. Отже, застосування ІТ-технологій в архівній галузі перебуває в межах реалізації деяких із перерахованих вище завдань.

Згідно із ст. 11 Закону «Про Національну програму інформатизації» формуються програми на кожен бюджетний рік із переліком завдань, виконання яких потрібне для подальшого розвитку інформатизації. Окрім цього, як складова Національної програми інформатизації виконуються галузеві програми, проекти інформатизації (стаття 17) та регіональні проекти і програми інформатизації (стаття 18).

Забезпечення матеріально-технічною базою обласних архівних установ для ефективної діяльності перебуває в компетенції обласних державних адміністрацій, тому в контексті дослідження теми важливою є наявність у регіональних програмах положень про інформатизацію архівної галузі. Важливі завдання щодо інформатизації присутні в проекті «Стратегія розвитку архівної справи до 2025 року» [32] та у річних планах розвитку архівної справи.

Крім того, Закон України «Про захист інформації в автоматизованих системах» (1994 р.) регулює правові аспекти у сфері захисту інформації за умови дотримання права власності на інформацію фізичних та юридичних осіб, права доступу та обмеження доступу до неї.

У 1998 році було прийнято Концепцію Національної програми інформатизації, що включає «стратегічні цілі та основні принципи [Введіть текст тут]

інформатизації, очікувані наслідки її реалізації» [26]. Значення терміну «інформатизація» в документі подається, як «сукупність взаємопов'язаних організаційних, правових, політичних, соціально-економічних, науково-технічних, виробничих процесів, що спрямовані на створення умов для задоволення потреб, реалізації прав громадян і суспільства на основі створення, розвитку, використання інформаційних систем, мереж, ресурсів та інформаційних технологій, створених на основі застосування сучасної обчислювальної та комунікаційної техніки» [26]. У цьому ж році Я.С. Калакура описав термін «інформатизація архівної справи» як «комплексна система організаційних, науково-методичних і технологічних заходів, що забезпечують створення єдиних методологічних і методичних основ функціонування архівної галузі із залученням комп'ютерних технологій» [11].

Також у Розділі 4 «Концепції Національної програми інформатизації» стоїть ціль – «формування системи національних інформаційних ресурсів», що дозволяє забезпечити «формування та підтримку інформаційних послуг та продуктів» [26]. Одним із найважливіших напрямків інформатизації є «забезпечення безперешкодного доступу громадян до будь-якої інформації, що не становить державної таємниці, за допомогою сучасних інформаційних систем» [27]. Отже, ця концепція поклала початок для створення правових умов використання сучасних інформаційних технологій для забезпечення доступу суспільства до інформації.

У 2003 році був прийнятий Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг», де було визначено юридичну силу та правовий статус електронних документів та їх копій (ст. 8) та затверджено основні засади електронного документообігу (ст. 9-13). Окрім цього, було затверджено «Порядок роботи із електронними документами у діловодстві та їх підготовки до передавання на архівне зберігання», у якому було встановлено основні вимоги щодо організації роботи з електронними документами [17].

Надалі було прийнято низку нормативних документів на тему впровадження та розвитку електронного врядування та електронної демократії [Введіть текст тут]

на території України. Зокрема у постанові Кабінету Міністрів України «Про заходи щодо створення електронної інформаційної системи "Електронний уряд"» (2003 р.) одним із завдань було «розробити та затвердити перелік і порядок надання інформаційних послуг з використання інформаційної системи "Електронних Уряд"» (Завдання 8) [23].

Варто зауважити, що у статті 5 Закону України «Про доступ до публічної інформації» йдеться про те, що доступ до публічної інформації забезпечується за допомогою сучасних інформаційних технологій, використовуючи офіційні веб-сайти в Інтернеті та єдиний державний веб-портал відкритих даних, а також матеріали надаються запитом на інформацію [7].

Рекомендації щодо впровадження технологій електронного врядування, тобто перехід на електронний документообіг усіх органів влади, а також розбудова системи «надання електронних адміністративних послуг для центральних органів виконавчої влади та для органів місцевого самоврядування» є у постанові Верховної Ради «Про Рекомендації парламентських слухань на тему: "Реформи галузі інформаційно-комунікаційних технологій та розвиток інформаційного простору України"» (пункт 2) [21]. Організаційні, технічні та правові аспекти реалізації цієї цілі створюють передумови для впровадження архівних інформаційних послуг та інноваційних технологій згідно із проектом «Стратегії розвитку архівної справи до 2025 року» для «імплементції архівних послуг у систему державних електронних сервісів» [32].

У розпорядженні Кабінету Міністрів України за 2016 р. «Про схвалення Концепції розвитку системи електронних послуг в Україні» визначено можливості впровадження електронних послуг у всіх сферах суспільного життя за допомогою реалізації «принципу відкритого вікна», тобто "one-stop-shop" шляхом забезпечення ефективного функціонування Єдиного державного порталу адміністративних послуг як єдиної точки доступу фізичних та юридичних осіб до електронних послуг; «запровадження електронних форм зворотнього зв'язку на офіційних веб-сайтах органів влади», розвиток [Введіть текст тут]

«електронної ідентифікації». Зокрема рекомендується «створення захищеної архівної інформаційної автоматизованої системи; запровадження архівних електронних послуг» [28] у архівній галузі України. Водночас у розпорядженні Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку електронного врядування в Україні» від 20.09.2017 №648-р визначені перешкоди для розвитку електронного врядування, серед яких низькі темпи запровадження електронних послуг та доступу до відкритих даних; низькі темпи вдосконалення внутрішніх систем електронного документообігу, цифрова нерівність у використанні інформаційних технологій, а також недостатній рівень готовності фізичних та юридичних осіб запровадити та використовувати інструменти електронного врядування. Відповідно аналогічні труднощі на даний момент є на шляху вдосконалення інформаційних технологій в архівній справі.

У пункті 5 Указу Президента України «Про деякі заходи щодо поліпшення доступу фізичних та юридичних осіб до електронних послуг» за 2019 рік йдеться про те, щоб «вжити заходів щодо створення єдиного державного веб-порталу електронних послуг», через який фізичні та юридичні особи мали б змогу створювати електронні кабінети; «надання електронних, в тому числі адміністративних, послуг»; «доступ до каталогу електронних послуг, що класифіковані за типовими ситуаціями»; «можливість оплатити послуги, подання звернень та отримання інформації про хід і результати розгляду звернень» [35].

Важливе значення для інформаційної безпеки та кібербезпеки в Україні мають дві стратегії, які були ухвалені в 2021 році. Безперечно, вони мають вагоме значення для архівної галузі, зокрема і у контексті застосування інформаційних технологій в архівній справі. У Стратегії інформаційної безпеки йдеться про «удосконалення законодавства про доступ до публічної інформації, узгодження положень нормативно-правових актів з нормами міжнародних актів, обов'язкових для виконання Україною» [30]. В свою чергу ціль К.3 «Безпечні цифрові послуги» Стратегії кібербезпеки України передбачає [Введіть текст тут]

«досягнення балансу між потребами суспільства, вітчизняного ринку, економіки держави та необхідними законами з кібербезпеки, а також надійність та безпеку цифрових послуг протягом усього їхнього життєвого циклу» [31]. Загалом стратегія передбачає ряд заходів, спрямованих на впровадження електронних послуг, вдосконалення механізмів надання цих послуг та застосування інформаційних технологій в архівній справі.

У той же час нормативно-правова основа інформатизації суспільства надто поступово і повільно відображається у нормативно-правових актах архівної справи. Таким чином, Закон України «Про Національний архівний фонд та архівні установи» (1993 р., зі змінами), на жаль, мало вказує на необхідність використання новітніх ІТ-технологій у галузі архівної справи. У статті 20 Закону України «Права користування документами Національного архівного фонду» не визначено права та умови користування цифровими матеріалами через веб-портали та використання комп'ютерних технологій в читальних залах. На противагу цьому, «Порядок користування документами Національного архівного фонду України, що належать державі та територіальним громадам» (2013 рік) визначає, що державні архівні установи «відповідно до наявних технічних можливостей забезпечують умови для віддаленого доступу до довідкового апарату та документів НАФ» (пункт 1, розділ 1). Важливо зауважити, що замовлення на видання документів у читальному залі можна подати «з використанням інформаційно-комунікаційних технологій» (пункт 2, розділ 2) [20].

У «Правилах роботи архівних установ України» передбачено подання запитів електронною поштою (пункт 4.2.8 розділу 6), натомість отримання запитів через веб-портали не передбачено. Разом з тим визначають, що однією із форм використання відомостей, що містяться в архівних документах, є «публікація архівних документів та оприлюднення відомостей, що в них містяться, у засобах масової інформації, а тому числі електронних» (пункт 4.1 розділу 6), «публікація онлайн-версії виставки для оприлюднення на веб-порталі архіву» (пункт 4.11.1 розділу 6) [24].

[Введіть текст тут]

Згідно із останніми змінами «Переліку платних послуг які можуть надаватися архівними установами, що утримуються за рахунок бюджетних коштів» (2020 р.) платною є послуга: «технічна підтримка виконання запитів користувачів, що надійшли в електронній формі, за допомогою спеціального програмного забезпечення» [22]. Загалом, нормативно-правове регулювання застосування ІТ-технологій у архівній справі обмежується вище переліченими документами, і це є недостатнім для регулювання питання щодо інформатизації архівної справи.

Що стосується наявний на даний момент планів розвитку інформаційних технологій в архівній сфері, то одним із найважливіших документів є проєкт «Стратегії розвитку архівної справи на період до 2025 року» [32]. Створення електронного реєстру архівних інформаційних ресурсів та інформаційно-пошукової системи, прискорення темпів оцифрування архівних документів та довідкового апарату і забезпечення архівів відповідним обладнанням є головними завданнями цієї стратегії. Оперативна ціль 1.3 включає створення онлайн-ресурсу для обслуговування користувачів, що є наступним кроком у підвищенні якості та темпів надання електронних архівних послуг. У документі зазначено, що цей ресурс повинен бути єдиним для усієї системи державних архівних установ. Задля цього, зокрема, планується «розмістити в доменній зоні archives.gov.ua веб-ресурси всіх архівних установ України». «Записуватися до читальної зали, замовляти документи, здійснювати оплату архівних послуг, підтримувати оперативний діалог з архівом за допомогою онлайн месенджерів» — це короткий опис функцій, які можна виконувати через «особистий кабінет». Варто зазначити, що деякі з вищезазначених цілей вже частково були досягнуті. Розроблення Концепції цифровізації архівної галузі також обговорюється в документі щодо необхідності впровадження електронних архівних послуг (оперативна ціль 2.2) [32]. Зокрема зазначається, що необхідно позбутися «цифрової» розбіжності між державними архівами різного рівня, а також забезпечити рівні можливості для автоматизації та надання послуг.

Звіт «Про роботу архівних установ і спеціальних установ страхового фонду документації у 2023 році та пріоритети на 2024 рік» визначив основні завдання інформатизації архівної справи на 2024 рік. Серед конкретних завдань з цифровізації архівів (пріоритет 4) у цьому документі є ті, які створюють передумови для розвитку інформаційних технологій в архівній справі: «удосконалення правового врегулювання питання інформаційно-комунікаційної системи, що забезпечує централізоване приймання-передавання електронних документів на постійне зберігання; розробка та впровадження навчальних програм, проведення освітніх заходів з питань цифровізації архівів та використання цифрових архівних інформаційних ресурсів; розробка та запровадження механізму публічного моніторингу якості надання послуг у сфері архівної справи, діловодства та створення і функціонування державної системи страхового фонду документації, започаткування оприлюднення результатів такого моніторингу на вебпорталі Укрдержархіву та за результатами покращення якості послуг; збільшення кількості комп'ютеризованих робочих місць у читальних залах» [8].

Регіональні стратегії розвитку до 2027 року, обласні Програми інформатизації та плани розвитку архівної справи в умовах воєнного стану частково відображали проблеми впровадження електронних архівних послуг, а також пов'язані з цими питаннями. Недостатнє фінансування заважало реалізації вищезазначених планів, натомість основні обов'язки архівів щодо збереження документів НАФ і надання архівних послуг, зокрема виконання запитів соціально-правового характеру, завжди виконувалися першочергово. На даний момент реалізація планів інформатизації архівної справи у багатьох областях знаходиться під загрозою, оскільки після початку повномасштабного вторгнення та окупації деяких українських територій найважливішим питанням є збереження територіальної цілісності нашої держави та її історико-культурної спадщини. Однак українські архівісти докладають всіх зусиль, щоб продовжити цифровізацію архівної галузі та розвивати інформаційні технології в архівній справі, адже ці кроки допоможуть забезпечити збереження архівних документів [Введіть текст тут]

і зробити їх доступними для користувачів у онлайн-режимі, що особливо важливо в умовах обмеженого пересування територією України під час війни.

1.4. ІТ-технології в архівах в умовах воєнного стану: виклики та зміни

Умови воєнного стану ставлять перед архівною справою особливі виклики та вимоги, а використання інформаційних технологій стає надзвичайно важливим в таких обставинах. Під час воєнних конфліктів збереження історичної інформації стає критично важливим завданням, оскільки архівні матеріали можуть бути під загрозою знищення чи втрати. Завдяки щоденному зростанню обсягів документації, використання інформаційних технологій стало необхідним для ефективної роботи архівних установ. У 2020–2021 роках через карантинні обмеження було важче отримати доступ до архівів, однак з 24 лютого 2022 року через повномасштабне вторгнення, введення воєнного стану по всій території України та через активні бойові дії на частині країни, збільшився час пошуку документів і, як наслідок, виникнення вимушених затримок та простоїв. Саме тому було прийняте рішення пришвидшувати темпи впровадження інноваційних технологій в діяльність архівних установ.

З початку повномасштабної збройної агресії РФ проти України 24 лютого 2022 року Державна архівна служба прийняла низку рішень щодо прийняття на постійне зберігання документів, зібраних у рамках ініціативи документування подій, пов'язаних із збройною агресією росії проти України. Державна архівна служба України ініціювала внесення змін до Правил роботи архівних установ України, які затверджено наказом Міністерства юстиції України від 18 квітня 2022 року № 1499/5 «Про внесення змін до Правил роботи архівних установ України», зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 19 квітня 2022 року за № 435/37771. Метою прийняття документу є приведення його положень у відповідність до статті 1142 Кримінального кодексу України. За умови особистої безпеки архівісти долучаються до ініціативного документування воєнних подій та формування архівних колекцій із дотриманням вимог щодо запобігання несанкціонованому поширенню інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення [Введіть текст тут]

або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчиненому в умовах воєнного або надзвичайного стану. За результатами експертизи цінності документів за 2022 рік до Національного архівного фонду внесено 431 056 од. зб. управлінської документації, 5 693 од. зб. документів особового походження, 12 777 од. зб. науково-технічної документації, 397 од. зб. електронних інформаційних ресурсів, 9 393 од. обл. аудіовізуальних документів [9], а за 2023 рік - 247 399 од. зб. управлінської документації, 9 024 од. зб. особового походження, 11 970 од. зб. науково-технічної документації, 1 007 од. зб. електронних інформаційних ресурсів. Також прийнято 14 886 од. обл. кіно-, фото-, фоно-, відеодокументів [8].

У 2022 році з перших днів агресії росії проти України основними напрямками діяльності Укрдержархіву щодо збереження документів НАФ стали:

1. Надання методичної допомоги та сприяння державним архівам з проведення їхньої евакуації із небезпечних територій та зон бойових дій.
2. Щомісячний моніторинг стану збереження культурних цінностей.
3. Прискорення темпів оцифрування архівних інформаційних ресурсів, із подальшим їх оприлюдненням.
4. Використання хмарних сховищ іноземних партнерів із метою збереження цифрової інформації [9].

Оцифрування всіх архівних документів, які зараз зберігаються в архівних установах України, є важливою частиною створення та впровадження цифрового архівного простору. Незважаючи на роботу в умовах воєнного стану у 2022 році, плановані показники Програми оцифрування архівних інформаційних ресурсів на 2022-2025 роки виконано на 98% у частині оцифрування документів НАФ (271913 од. зб. та од. обл.) і на 115% у частині оцифрування довідкового апарату до документів (31 770 описів справ) [9]. 2023 рік став другим роком виконання державними архівами України Програми оцифрування. У порівнянні із 2018 роком обсяги оцифрування документів НАФ тільки за 2023 рік зросли у 15 разів, а у порівнянні із 2022 роком - майже в 2,5

[Введіть текст тут]

рази. Протягом перших двох років виконання Програми державними архівами оцифровано 843 667 од. зб. та од. обл. документів НАФ [8]. Незважаючи на труднощі та перебої з електроенергією, архівні установи продовжували оцифровувати свої колекції з метою збереження та доступу до інформації.

Програмний комплекс ARCHIUM, публічною частиною якого є Міжархівний пошуковий портал, можна вважати одним із важливих нововведень у вітчизняній архівній справі. Мета цього публічного електронного сервісного комплексу полягає в тому, щоб автоматизувати діяльність архіву та створити єдиний інформаційний простір. Наразі деякі обласні архіви завершують процес приєднання до платформи, що дозволить їм розпочати процес постійного наповнення своїх інформаційних джерел. 11 травня 2022 року Укрінформ представив «Міжархівний пошуковий портал», який станом на кінець 2022 року відвідало понад 180 тис. користувачів. Проєкт отримав підтримку від Державного архіву Львівської області, ЦДАВО України, ЦДАГОУ та ЦДАМЛМ України. На сайті доступні понад 2,5 млн. копій документів, які можна отримати за допомогою смартфона в будь-який час, що дуже корисно в умовах воєнного стану [9]. Підвищенню інформативної відкритості офіційних веб-сайтів архівних установ сприяло суттєве збільшення на веб-ресурсах архівів кількості оцифрованих архівних документів та довідкового апарату до них (описів справ), а створення спеціальних рубрик «Електронний архів» забезпечило віддалений доступ до архівних документів.

13 квітня 2023 року в Укрінформі було представлено новий цифровий ресурс Центрального державного історичного архіву України на єдиній платформі «Міжархівного пошукового порталу». 5 липня 2023 року в Українському католицькому університеті (м. Львів) відбулася презентація включення до цього ресурсу «Цифрового архіву Західноукраїнської Народної Республіки», а 19 грудня 2023 року в Полтаві відбулася презентація електронного ресурсу Державного архіву Полтавської області [8].

09 серпня 2023 року Укрдержархів у співпраці з Міністерством юстиції України, Міністерством цифрової трансформації України та EU Project Pravo-
[Введіть текст тут]

Justice представили пілотний проєкт запровадження електронного архіву створення належних умов для постійного зберігання електронних документів Національного архівного фонду і державних електронних інформаційних ресурсів, а 31 серпня 2023 року відбувся інформаційно-презентаційний захід «Війна: (не) втрачені архіви» [8].

Протягом 2023 року реалізовано пілотний проєкт відповідно до договору від 20.10.2022 № 22- R5614, укладеного між Agence Française d'Expertise Technique Internationale та приватним акціонерним товариством «Центр комп'ютерних технологій «ІнфоПлюс» із впровадження системи «ЕЛАРСИС». Метою проєкту було запровадження в архівних установах України технологічних рішень щодо автоматизації процесів накопичення, обліку, зберігання архівних електронних документів та використання відомостей, що в них містяться для службових, виробничих та наукових цілей [8].

Через агресію росії проти України більшість інформаційних заходів Укрдержархіву та державних архівних установ відбувалися у режимі відеоконференцій, адже в умовах воєнного стану головним майданчиком комунікацій з громадськістю стали офіційні сторінки установ у соціальних мережах. Крім того, збільшилася кількість відвідувачів офіційного веб-порталу Укрдержархіву завдяки постійному оновленню інформації в рубриках, адаптації контенту для людей з обмеженими можливостями зору та слуху, додаванню нових рубрик, таких як «Архів архівного законодавства онлайн» та «Робота архівів в умовах воєнного стану», а також постійному оновленню електронних ресурсів, щомісячних дайджестів з оцифрування документів НАФ України та довідкового апарату до них.

Подальшого розвитку набула співпраця з корпорацією FamilySearch International (США). Підписано нові договори корпорації FamilySearch International з державними архівами України: 28 березня 2022 року з ЦДАВО України, 21 вересня 2022 року з Держархівом Черкаської області, 20 грудня 2022 року з ЦДАМЛМ України та Держархівом Рівненської області. FamilySearch International має безкоштовний сайт, де всі оцифровані копії [Введіть текст тут]

виставляються у вільний доступ, який з квітня 2022 року має українську версію. Це справжній крок допомоги американськими партнерами Державній архівній службі України та українським архівам під час російської агресії в Україні [9].

25 березня 2022 року відбулася онлайн-зустріч із Головним виконавчим директором Національного архіву Сполученого Королівства Джефом Джеймсом у рамках якої підписано Угоду про тимчасову передачу, метою якої є забезпечення зберігання документів за допомоги створення Національним архівом Сполученого Королівства хмарних сховищ даних та резервних копій на випадок можливої їх втрати через війну РФ проти України [9].

З перших днів масової агресії Росії проти України у 2022 році Державна архівна служба України отримала широку підтримку міжнародної архівної спільноти. Архівісти з усього світу висловили занепокоєння та підтримку українським архівістам у своїх зверненнях, підкреслюючи важливість захисту архівів України та те, що історію неможливо стерти, поки оригінали документів залишаються в безпеці. Вони також пропонували свою допомогу в оцифруванні документів Національного архівного фонду України та збереженні вже створених електронних ресурсів. На адресу Державної архівної служби України надійшли листи підтримки від двадцяти іноземних архівних, наукових установ і громадських організацій архівістів. Ці установи включають Болгарію, Естонію, Італію, Латвію, Литву, Польщу, США, Швецію, Великобританію, Ірландію, Канаду, Словаччину, Туреччину та Чехію [9].

У 2022 році німецькі партнери надали початкову допомогу Національному архіву Київської області: чотири планетарні сканери book2net kiosk для оцифрування архівних документів. Спілка архівістів Франції з перших днів широкомасштабного вторгнення звернулася до голови Державної архівної служби України Анатолія Хромова зі словами підтримки українських архівів і пропозицією допомогти їм у забезпеченні діяльності в умовах війни. У результаті консультацій Укрдержархів отримав ноутбуки від французьких архівістів, які використовують для забезпечення ефективної та стабільної роботи апарату Укрдержархіву та для координації діяльності українських [Введіть текст тут]

архівів під час воєнного стану. Корпорація FamilySearch International (США) долучилася до доставки ноутбуків у Київ [9]. У 2023 році завдяки партнерській допомозі українські архіви отримали новітній сканер для кінодокументів Cintel G3 HDR+, комп'ютерну техніку та програмне забезпечення: сервери, ноутбуки, сканери, принтери, джерела безперебійного живлення, тощо [8].

Музей Берлін-Карлсхорст допомагає українським культурним установам, які зазнали руйнувань внаслідок бойових дій під час війни росії проти України, щоб допомогти зберегти музейні колекції та архівні документи. Сьогодні виконання цього проекту є одним з найважливіших напрямків діяльності музею, оскільки через постійні бомбардування архіви та культурні об'єкти в Україні постійно знаходяться під загрозою нових пошкоджень і втрат. Проект охоплює всю Україну і розпочав роботу в липні 2022 року. Діяльність музею включає оцифрування документів та експонатів, обладнання спеціальних приміщень для збереження, ремонту та реставрації після їх пошкодження, забезпечення відповідного температурно-вологісного режиму та протипожежного захисту у сховищах і спеціально пристосованих приміщеннях [9].

У 2023 році голова Укрдержархіву мав можливість взяти участь у форумі, присвяченому міжнародному партнерству Меморіального Музею, де обговорив з працівниками можливі подальші напрямки співробітництва, особливо щодо нових проектів з оцифрування документів, які були б важливими для обох сторін, особливо щодо державних архівів, розташованих на територіях, прикордонних з державою-агресором. Реалізація спільних проектів буде здійснюватися за Договором про співробітництво між Державною архівною службою України та Меморіальним Музеєм Голокосту США, що підписаний 24 травня 2016 року. Сьогодні завдяки спільним зусиллям Державної архівної служби України, українських архівістів та працівників Меморіального Музею Голокосту США користувачі з усього світу мають рівний доступ до оцифрованих документів, що оцифровані в рамках спільних проектів документів українських архівів у режимі онлайн, а також забезпечено надійне [Введіть текст тут]

збереження сканкопій цих документів, що особливо важливо в умовах війни російської федерації проти України [8].

Незважаючи на обмеження спричинені воєнним станом, Укрдержархів і архівні установи продовжують брати участь у міжнародній діяльності. Цей напрямок діяльності продовжує бути одним із найважливіших у 2024 році та включає подальший розвиток зв'язків з Міжнародною радою архівів та іншими архівними спільнотами по всьому світу, підписання нових міжнародних договорів, розширення представництва Укрдержархіву в архівних утвореннях ЄС і представлення української історії та культури в архівних документах про історичне минуле та сьогодення України на міжнародних архівних форумах, в режимі онлайн на зовнішніх ресурсах Укрдержархіву та архівів та на ресурсах іноземних партнерів.

Висновок до розділу 1

Отже, інформаційні технології відіграють ключову роль в розвитку архівної справи, дозволяючи зберігати, організовувати та забезпечувати доступ до великих обсягів документів. ІТ-технології забезпечують цифрове збереження, ефективний пошук та захист конфіденційної інформації, підвищуючи доступність та ефективність використання архівних ресурсів та сприяють розвитку сучасного цифрового суспільства. Загалом, інформатизація архівної справи є важливим кроком у напрямку модернізації архівістики та забезпечення збереження та популяризації історичної спадщини. Сучасний рівень досліджень у галузі інформаційних технологій в архівній справі є недостатнім, існує потреба у більш глибокому аналізі та наукових дослідженнях цієї теми. Цей аспект є критичним у зв'язку зі стрімким розвитком технологій та постійним зростанням обсягів архівної інформації. Додаткові наукові праці в цьому напрямку допоможуть краще зрозуміти потенціал інформаційних технологій для збереження, обробки та доступу до архівних документів, а також визначити оптимальні стратегії їх впровадження та використання. Наразі в Україні діє низка нормативно-правових актів, які прямо чи опосередковано стосуються застосування інформаційних технологій в [Введіть текст тут]

архівній справі. Проте фактично відсутнє галузеве законодавство, яке б чітко регулювало цей вид діяльності архівних установ. Потребує внесення відповідних змін і наявне галузеве законодавство, яке регулює діяльність державних архівів, з метою приведення його у відповідність до поточних потреб архівної галузі, яка активно цифровізується.

У зв'язку з воєнним станом в Україні перед архівною галуззю постали серйозні виклики, які вимагають використання та розвитку нових ІТ-технологій. Ці зміни включають впровадження віддаленої роботи, застосування хмарних сховищ для безпечного зберігання архівних матеріалів, покращення кібербезпеки для запобігання кібератакам, більш інтенсивне резервне копіювання та відновлення даних, розвиток електронної каталогізації та пошуку, покращення можливостей онлайн-доступу до архівів та зміцнення міжнародного співробітництва в галузі інформаційних технологій. Наразі архівна справа органічно вписується в загальну ідею цифрової трансформації економічної та суспільно-політичної сфери України. Упровадження інформаційних технологій є важким завданням через особливості роботи архівних установ і стрімкий розвиток їх технічного забезпечення, що, в свою чергу, вимагає постійної модифікації, організації навчання персоналу та удосконалення законодавчої бази.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ДЕРЖАВНОМУ АРХІВІ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

2.1. Загальна характеристика діяльності Державного архіву Рівненської області

Базою бакалавської роботи виступає Державний архів Рівненської області, який створено в березні 1940 року. Державний архів Рівненської області має 2 корпуси, що розташовані за адресою:

- 1) корпус №1 - 33014, вул. С. Бандери 26-а, м. Рівне, Україна;
- 2) корпус №2 - 33014, вул. Кавказька 8, м. Рівне, Україна.

Державний архів Рівненської області – створена державою установа, призначена для створення національного архівного фонду, обліку і зберігання його документів та забезпечення вільного доступу до архівної інформації. Установа утримується за рахунок коштів Державного бюджету України. Державний архів є юридичною особою, має самостійний баланс, рахунки в головному управлінні Державної казначейської служби України в Рівненській області, печатку із зображенням державного Герба України та своїм найменуванням, а також власні бланки. Гранична чисельність співробітників, фонд оплати праці та видатки на утримання установи затверджують голови відповідних державних адміністрацій. Державний архів у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, актами Президента України і Кабінету Міністрів України, наказами Укрдержархіву, інших центральних органів виконавчої влади та розпорядженнями голови обласної державної адміністрації. Держархів повинен виконувати завдання, що покладені на нього відповідно до Законів України «Про Національний архівний фонд», «Про державну службу» та інших.

Положення про Державний архів Рівненської області, що затверджене розпорядженням голови Рівненського обласної адміністрації від 20 березня 2013 року №144, визначає статус, завдання, функції та порядок створення та

[Введіть текст тут]

підпорядкування державного архіву. У положенні також містяться права архіву. Зокрема, державний архів області має право запитувати інформацію про зберігання та впорядкування документів від підрозділів обласної державної адміністрації, органів місцевого самоврядування, установ і організацій. У межах повноважень державний архів може надати підприємствам, установам та організаціям обов'язкові інструкції щодо ведення діловодства та роботи архівних підрозділів. Одним із важливих прав архіву є право порушувати у встановленому порядку питання про призупинення діяльності архівних установ, які не забезпечують збереженість документів НАФ. Обмеження доступу до документів і вимоги до їх використання також належать до прав державного архіву. Згідно «Положення про Державний архів Рівненської області», Державний архів Рівненської області є структурним підрозділом Рівненської обласної державної адміністрації, утворюється головою обласної державної адміністрації, входить до її складу і в межах області забезпечує виконання покладених на нього завдань [19]. У таблиці 2.1 наведена основна характеристика Державного архіву Рівненської області.

Таблиця 2.1

Дата відкриття	Березень 1940
Кількість фондів	8
Кількість одиниць зберігання	1089252 од. зб. та од. обл.
Хронологічні рамки документів	1774 - донині
Керівник	Дзецько Олег Вікторович
Адреса розташування	Україна, Рівне, вул. С.Бандери, 26-а
Сайт	https://rv.archives.gov.ua/

Таблиця 2.1. Загальна характеристика Державного архіву Рівненської області

Основна мета державного архіву - це виконання державної політики щодо архівної справи та діловодства на території області. Відповідно до визначених

галузових повноважень Державний архів Рівненської області виконує такі завдання:

1. Реалізація державної політики в галузях архівної справи, здійснення управління архівною справою і діловодством на території Рівненської області.
2. Державний контроль за дотриманням підприємствами, установами, організаціями правил, норм та стандартів у межах визначених повноважень.
3. Забезпечення постійного зберігання, охорони, реставрації, консервації архівних матеріалів; створення копій страхового фонду та фонду користування документів; забезпечення видачі архівних довідок, копій документів та виконання запитів фізичних і юридичних осіб.
4. Внесення архівних документів до Національного архівного фонду, які мають місцеве значення, ведення обліку та постійного зберігання цих документів, а також використання відомості, що в них містяться.
5. Проведення науково-методичної роботи в галузі архівознавства, документознавства та археографії, впровадження досягнень науки, техніки, передового досвіду в практику діяльності архівних установ [19].

Управління архівом здійснює директор Дзецько Олег Вікторович, який несе персональну відповідальність за виконання покладених на держархів завдань, визначає ступінь відповідальності його заступників та начальників відділів, видає накази, які обов'язкові для виконання усіма працівниками архіву, організовує і контролює їх виконання. У Державному архіві Рівненської області функціонують такі відділи: відділ забезпечення збереженості документів, обліку і довідкового апарату, відділ управлінської документації та використання інформації документів, організаційно-аналітичний відділ, відділ формування Національного архівного фонду і діловодства, технічний відділ, сектор фінансового забезпечення, сектор режимно-секретної роботи та сектор інформаційних технологій, оцифрування та реставрації документів. Заступники директора призначаються та звільняються з посади головою обласної державної адміністрації за його поданням [19].

У приміщенні Державного архіву Рівненської області корпусу №1 розміщені 7 архівосховищ, читальний зал, науково-довідкова бібліотека, стіл довідок, робочі кабінети працівників. Окрім цього, у приміщенні розміщений архівний відділ виконкому Рівненської міської ради та його архівосховище. Технічний відділ, вентиляційне обладнання та устаткування знаходяться у підвалі. Натомість у корпусі №2 розміщені 4 архівосховища, читальний зал, стіл довідок, реставраційна майстерня, робочі кабінети, обласний відділ Державної реєстрації актів цивільного стану Головного управління юстиції у Рівненській області та його архівосховище. У підвальної частині також є технічний відділ та устаткування.

Станом на 01.01.2020 рік в Державному архіві Рівненської області зберігаються матеріали 4196 фондів із загальною кількістю 1123764 од. зб. за 1774–2019 роки [4]. Джерелами формування Національного архівного фонду на Рівненщині є понад 120 обласних та 700 районних і міських підприємств, установ, організацій різних форм власності. Науково-довідкова бібліотека Держархіву області, яка є джерелом дослідницької роботи з метою пізнання минулого, нараховує понад 21 тисячу примірників книг, газет, журналів та брошур.

Сьогодні Державний архів Рівненської області є потужним інформаційним центром, який задовольняє потреби людей у поповненні знань про свій народ і його історію. Документи не тільки служать джерелом для вивчення історії, але й основою для прийняття рішень щодо соціального захисту та забезпечення прав громадян України, а також іноземних громадян і осіб без громадянства в Україні та за її межами. Надання документної інформації за запитами органів державної влади, органів місцевого самоврядування, інших юридичних осіб здійснюється шляхом складання і надсилання інформаційного документа будь-якого виду, за запитами фізичних осіб – видавання або надсилання архівної довідки, архівних копій та архівних витягів [4]. Щорічно до Державного архіву Рівненської області надходить від 5 до 6 тисяч запитів від окремих осіб як з України, так і з-за кордону. Найважливішими з них є запити [Введіть текст тут]

щодо тих, хто постраждав від репресій у 30-50-х роках; підтвердження статусу ветеранів війни, учасників бойових дій, в'язнів гетто, концтаборів, в'язниць і робітників, які були вивезені до Німеччини та інших країн Європи під час Другої Світової війни. Права громадян на компенсаційні виплати та інші пільги визнаються на основі документів, наданих державними архівами. Крім того, подають запити про підтвердження віросповідання чи національності для захисту інтересів та прав громадян України. Кількість таких запитів останнім часом значно зросла через міграційні процеси та зростання національної самосвідомості українців. Запити соціально-правового характеру не потребують оплати. Тематичні, генеалогічні та запити щодо підтвердження майнових прав виконуються вже на платній основі. Архів виконує запити лише за наявності письмового звернення (заяви), яке подається у стіл довідок архіву, або надходить поштою та складаються на ім'я директора Державного архіву Рівненської області [4].

Безумовно, Державний архів Рівненської області надає різноманітні громадянам та дослідникам. Перелік основних послуг Державного архіву Рівненської області наведено на рис. 2.2.

Рис. 2.2. Перелік послуг Державного архіву Рівненської області

Держархів надає різноманітні послуги громадянам та установам, зокрема видачу архівних довідок та копій документів, тематичні та генеалогічні дослідження, консультації з архівної справи тощо. Рівень інформатизації має суттєвий вплив на продуктивність роботи та якість надання послуг. У наступному підрозділі буде доречним провести глибокий аналіз рівня інформатизації Державного архіву Рівненської області для виявлення як сильних сторін, так і проблем, які можуть виникати у процесі використанні ІТ-технологій.

2.2. Аналіз рівня інформатизації Державного архіву Рівненської області

Державний архів Рівненської області активно працює над покращенням інформаційного забезпечення та використанням нових цифрових технологій. Ця діяльність має на меті покращити обслуговування користувачів, збільшити ефективність зберігання та опрацювання документів, а також оптимізувати внутрішні процеси та взаємодію між архівами.

Основною метою державних архівів є збереження, управління та забезпечення доступу до документів. З цієї причини Державний архів Рівненської області та архівні установи в цілому зосередилися на цифровізації архівної галузі та державної системи страхового фонду документації. Цифровізація, зокрема, дозволяє зберігати важливу архівну документацію в електронному вигляді, що гарантує її доступність і збереження на майбутнє. Існує можливість створити електронні копії архівних документів, щоб запобігти втраті документації через небезпеки, такі як пожежі, повені або воєнні конфлікти. Цифрові копії документів полегшують процес доступу до архівних матеріалів і дозволяють швидко знайти необхідну інформацію. Використання цифрових технологій дозволяє покращити ефективність управління архівною документацією шляхом автоматизації процесів, у тому числі збереження, індексації та каталогізації. Через застосування шифрування та інших заходів захисту даних сучасні технології цифровізації можуть забезпечити безпеку та

[Введіть текст тут]

конфіденційність архівної інформації. Ці переваги допомагають зберігати та отримувати доступ до важливих даних під час воєнного стану.

Для початку варто зазначити, що Державний архів Рівненської області має власний сайт зі зручним сучасним інтерфейсом, на якому публікуються актуальні новини про діяльність архіву, історія створення архіву, оцифровані документи, онлайн-виставки тощо. Веб-сайт був створений у січні 2020 року, наразі працює лише українською мовою, має 32 рубрики та 28 підрубрик. Файли можна завантажити на веб-сайті ДАРО у чотирьох форматах: PDF, XLS, DOC і JPEG. На головній сторінці сайту є панель для людей з вадами зору (в альтернативній версії сайту), яка дозволяє вибрати розмір шрифту та кольори, а також присутнє посилання на сторінку ДАРО в соціальних мережах. Разом з тим, сайт не заповнений інформацією повністю, адже на окремих веб-сторінках відсутнє наповнення, а саме рубрики «З життя архіву», «Паперові документи», «Робота архіву», «Громадська рада», «Галузеві програми», «Міжнародна діяльність», «Співпраця», «Корисні посилання», «Архіви закордоном» досі залишаються порожніми. У ході проведеного дослідження сайту Державного архіву Рівненської області було виявлено, що рубрика «Е-архів» активно поповнюється архівними матеріалами: розміщено 537 описів дорадянського періоду, 160 описів окупаційного періоду, 318 описів радянського періоду, проводиться робота щодо оцифрування метричних книг та їх розміщення (більше 1289 метричних книг). Щоб знайти потрібну справу, необхідно обрати період: окупаційний чи радянський. Немає можливості власноруч написати у відповідному полі номер фонду, анотацію, заголовок справи, рік створення тощо, що, в свою чергу, суттєво сповільнює процес пошуку необхідної інформації. Для порівняння було обрано Державний архів Київської області. В ході дослідження було виявлено, що на веб-сайті Державного архіву Київської області знаходиться «Е-архів», де можна з легкістю знайти архівні матеріали, ввівши у відповідні поля критерії пошуку: номер фонду, назву фонду, кількість од. зб., кількість описів та крайні дати. Було б доцільно, щоб Державний архів Рівненської області впровадив аналогічні електронні системи пошуку, що [Введіть текст тут]

допоможе зробити процес пошуку архівних документів більш зручним, ефективним та сучасним, що, безсумнівно, матиме позитивний вплив на розвиток досліджень та збереження історичної спадщини. Необхідно додати, що на даний момент на сайті знаходиться 44 онлайн-виставки. Дослідники ДАРО мають можливість ознайомитися із нормативними документами щодо роботи в читальних залах на веб-сайті, а також подавати електронні запити на видачу документів. Крім того, на сайті розміщено мапи з розташуванням обох корпусів Державного архіву Рівненської області, щоб дослідники з інших міст могли легше знайти приміщення ДАРО.

На веб-сайті архіву є можливість отримати зворотній зв'язок, написавши на електронну пошту archive_rv@arch.gov.ua або зателефонувавши до приймальні чи у стіл довідок. Держархів має сторінку в Facebook, де користувачі можуть першими дізнатися необхідну інформацію про роботу Державного архіву Рівненської області та Державної архівної служби України.

Сайт Державного архіву Рівненської області розташований на сервері Центрального державного електронного архіву України в м. Київ, щоб гарантувати його надійність і безпеку. Крім того, повна версія попереднього веб-сайту зберігатиметься в зазначеному вище архіві, що дозволяє використовувати його інформаційні ресурси.

За підтримки Українського культурного фонду у 2019 році Державний архів Рівненської області реалізував проєкт «Модерний архів». Установа отримала грант Українського культурного фонду, що складав 106 тисяч гривень, які були спрямовані на модернізацію архівної установи. Член команди проєкту та начальниця відділу використання інформації документів Людмила Леонова презентувала унікальну методику проведення генеалогічних досліджень. За її словами, вона складається з кількох етапів, які включають збір даних про всіх родичів, пошук інформації в архівних джерелах, створення родоводу, аналіз родоводу та висновки [44].

За рекомендацією Державної архівної служби України Державний архів Рівненської області долучився до інтерактивного проєкту Міжнародної ради [Введіть текст тут]

архівів (МРА) у червні 2020 року. Створена у 1948 році і має дорадчий статус ЮНЕСКО, Міжнародна рада архівів (МРА) об'єднує національні архіви, професійні організації архівістів, інші архівні установи з понад 199 держав по всьому світу. На даний момент у МРА понад 1900 членів. На інтерактивній мапі МРА можна ознайомитися з відомостями про Державний архів Рівненської області та його офіційним веб сайтом <https://rv.archives.gov.ua/>. Спеціальний онлайн проект МРА (International Council on Archives) відомий як інтерактивна мапа, розроблений задля полегшення доступу до актуальної інформації про віртуальні виставки, оновлені електронні каталоги та оцифровані архівні фонди.

Державний архів Рівненської області враховує інформаційні потреби населення та пропонує зручні сервіси. У 2021 році Державний архів Рівненської області запустив онлайн-помічник у Viber, за допомогою якого користувачі можуть залишати відгуки, отримувати консультації та відповіді на запитання. Завдяки спільноті у Viber користувачі отримуватимуть відповіді на запитання не виходячи з дому та в зручний для себе час [44].

Беззаперечно, Державний архів Рівненської області забезпечує зберігання, облік та надання доступу до документів Національного архівного фонду, а також надає науково-методичні, інформаційні та консультаційні послуги в галузі архівної справи. Частина архівних послуг у Держархіві є платними: насамперед це стосується спеціалізованих тематичних, генеалогічних та майнових досліджень. В той же час базові послуги соціально-правового характеру для громадян надаються безкоштовно. Оплатити платні послуги можна через мобільний додаток Privat24. Для цього необхідно відкрити мобільний додаток Privat24, відсканувати QR-код, вибрати картку та підтвердити оплату або здійснити оплату в рубриці "Оплата послуг" на веб-сайті. Перевагою такої онлайн-оплати є економія часу відвідувачів Держархіву та мінімальна комісія.

Оцифрування є пріоритетним напрямком діяльності усіх архівних установ, зокрема Державного архіву Рівненської області, та має критично важливе

[Введіть текст тут]

значення в умовах воєнного стану. Основною причиною є зростаючий ризик пошкодження та знищення архівних матеріалів. Зрештою архівні документи є свідченнями історичних подій, тому створення цифрових копій допомагає зберегти ці матеріали для майбутніх поколінь, незалежно від стану паперових носіїв, та дозволяє дослідникам, історикам та громадськості отримувати швидкий доступ до документів через веб-сайт, коли фізичний доступ до архівів обмежений, зокрема під час повітряної тривоги. Державний архів Рівненської області використовує сканери CZUR ET 16 Plus (рис. 2.3) для оцифрування архівних фондів. Загалом Держархів має у наявності 4 сканери, але створенням цифрових копій займається лише один спеціаліст.

Рис. 2.3. Книжковий сканер CZUR ET 16 Plus

Сканер CZUR сумісний з Windows XP, 7/8/10, 32/64-біт і MacOS 10.11 і вище та може створити цифрову копію розміру до формату A3. Він оснащений камерою 16 мегапікселів, яка сканує документи за 1,5 секунди. Програмне забезпечення CZUR здатне перетворювати текстові матеріали в редаговані цифрові документи Word/PDF/PDF/TIFF з можливістю пошуку. У таблиці 2.4. наведено основні технічні характеристики книжкового сканера CZUR ET 16 Plus.

Таблиця 2.4

Сенсор:	CMOS 16 мегапікселів
Максимальна область сканування:	480×360 mm
Роздільна здатність:	4608*3456
DPI	250 dpi

Максимальна товщина документів/книг	420×297 mm - 35 mm; 271×195 мм - 50 мм
Фокусування:	Авто
Швидкість сканування:	1,5 сек.
Час розігріву:	0 сек.
Формати файлів:	JPG, PDF, PDF з можливістю пошуку, Word, Excel, TIFF
Глибина кольору:	24 біт
Запуск процесу сканування:	За допомогою «миші», педалі, кнопки та автосканування
Інтерфейс:	USB 2.0
Комплектація:	Сканер, USB кабель, бічне LED освітлення, педаль, кнопка, підкладка для документів, накладки на пальці, ПЗ
Режими:	- Сканування - Відео презентер
Програмне забезпечення:	Вбудований програмний модуль OCR ABBYY; Обов'язкова сумісність з ОС: Windows XP / 7 / 8 / 10 (32-bit и 64-bit); mac OS 10.11 та вище
Вага:	2 кг

Таблиця 2.4. Технічна характеристика сканера CZUR ET 16 Plus [13]

На даний момент сканер все ще добре функціонує, але існує чимало моделей на ринку, які пропонують додаткові функції, більшу область сканування та кращу швидкість, що підвищить продуктивність роботи. З іншого боку, Державний архів Рівненської області потребує забезпечення спеціальним обладнанням для оцифрування неформатних документів та

матеріалів (карт, пергаментних документів, матеріалів формату більше А3 тощо) задля збереження унікальних документів НАФ України. Окрім сканерів, ключову роль в оцифруванні архівних матеріалів відіграють комп'ютери, від яких залежить швидкість обробки та зберігання зображень. Державний архів Рівненської області використовує застарілі комп'ютери, що провокує зниження ефективності та продуктивності працівників. Така ситуація підкреслює необхідність в удосконаленні технічної інфраструктури архіву для забезпечення кращої швидкості та надійності його роботи.

Оцифровані документи в Державному архіві Рівненської області зазвичай зберігаються на спеціалізованому внутрішньому сервері. До того ж для забезпечення додаткової надійності та захисту від втрати даних ДАРО використовує хмарні сховища та NAS-сховище на 10 TB пам'яті. Мережеве сховище, також відоме як NAS, — це мережевий накопичувач даних. Пристрій є комп'ютером з обмеженими функціями, основним завданням якого є зберігання даних усіх підключених до мережі пристроїв. Жорсткі диски, які можна нарощувати відповідно до потреб, є основними компонентами NAS. Для роботи мережевого сховища необхідні операційна система та певний набір програмного забезпечення, як і для звичайного комп'ютера. Для зручності управління сховищем передбачені мобільні застосунки [49].

З 2020 року в Державному архіві Рівненської області оцифровано більше 3500 справ (приблизно 450000 сканкопій) власноруч та з вересня 2023 року, в результаті співпраці, корпорацією FamilySearch ще зроблено 530000 сканкопій. Планується зробити FamilySearch 76760 справ, це більше 4600000 сканкопій. Всього наявно в Державному архіві Рівненської області 1 089 252 справ.

В сучасному цифровому світі електронний документообіг стає необхідним елементом роботи архівних установ. Це результат швидкого розвитку технологій, а також необхідність відповідати сучасним стандартам збереження та обробки даних. Використання систем електронного документообігу в архівних установах має численні переваги, серед яких підвищення ефективності роботи, швидкий доступ до документів, зменшення потреб в фізичному [Введіть текст тут]

просторі для зберігання документів, матеріалах для друку та папері, легкий обмін документами між різними відділами та між різними установами, підвищення рівня безпеки документів, оскільки цифрові копії можуть бути захищені за допомогою сучасних технологій шифрування та резервного копіювання, та відновлення інформації, що значно скорочує час, необхідний для пошуку паперових документів. Державний архів Рівненської області використовує систему електронного документообігу «ДОК ПРОФ». Ця система електронного документообігу впроваджується для вдосконалення процесів управління, реєстрації, передачі, збору, накопичення, пошуку, обробки, захисту документів з використанням сучасних технологій, які:

- 1) підвищують ефективність праці працівників архіву;
- 2) спрощують процедури документообігу;
- 3) підвищують ефективність та оперативність управління архівною установою;
- 4) забезпечують автоматичний контроль за виконанням документів;
- 5) скорочують витрати часу на переміщення документів в архіві;
- 6) запобігають втраті документів.

Вищезгадана система електронного документообігу призначена для керування вхідною, вихідною та внутрішньою кореспонденцією, архівування та управління внутрішніми версіями регулюючих документів, а також забезпечення адміністрування та безпеки інформації.

У Державному архіві Рівненської області для внутрішнього обміну документами серед працівників активно використовується месенджер Viber. Це спрощує комунікацію та дозволяє швидко обмінюватися інформацією між колегами для вирішення поточних завдань. Такий підхід полегшує роботу та допомагає вчасно виконувати завдання, але є застарілим на даний момент. З метою оптимізації внутрішнього обміну документами, рекомендується розглянути використання спеціалізованих програм для цього призначення. Перехід на спеціалізовану програму може забезпечити більш широкі

можливості для організації комунікації, спільної роботи над документами, планування завдань та контролю їх виконання.

Звернемо увагу на те, що наявність комп'ютерів у читальних залах є важливою частиною сучасного архівного сервісу, яка сприяє підтримці дослідницької діяльності. Однак у читальних залах Державного архіву Рівненської області відсутня можливість скористатися комп'ютерами. Наявність комп'ютерів дозволяє дослідникам опрацьовувати та систематизувати зібрані дані, створювати нотатки, робити аналітичні записи безпосередньо у читальному залі, що підвищує ефективність їхньої роботи. Відсутність такої можливості у читальних залах Державного архіву Рівненської області, безсумнівно, створює незручності для дослідників та не відповідає сучасним вимогам щодо надання архівних послуг. Окрім цього, Державний архів Рівненської області виконує запити лише за наявності письмового звернення (заяви), яка подається у стіл довідок архіву або надходить електронною поштою [4]. Зручний спосіб подання заяв для отримання архівних послуг можна розглянути на прикладі Державного архіву Полтавської області, де на сайті розміщена Google Форма, куди потрібно вводити свої дані для отримання в подальшому необхідної інформації. Відсутність можливості електронного подання запитів через веб-сайт для отримання архівних послуг у Державному архіві Рівненської області є певним обмеженням для користувачів, що ускладнює процедуру отримання даних. На відміну від цього, приклад Державного архіву Полтавської області, який надає можливість подання запитів через Google Форму на їхньому сайті, є важливим кроком у полегшенні доступу до архівних послуг. Запровадження електронної форми звернень дозволить забезпечити зручність та оперативність отримання потрібної інформації для громадян.

Безумовно, процес інформатизації Державного архіву Рівненської області триває, і подальші кроки в цьому напрямку сприятимуть кращому зберіганню документальної спадщини області, покращенню обслуговування користувачів і ефективній інтеграції архіву в загальнодержавну архівну систему. Отже, [Введіть текст тут]

подальший розвиток інформаційних технологій у Державному архіві Рівненської області є ключовим для забезпечення ефективного функціонування архіву та збереження цінної культурної спадщини для майбутніх поколінь.

2.3. Застосування інформаційних технологій в Державному архіві Рівненської області в умовах воєнного стану

У зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України 24 лютого 2022 року робота державних архівних установ області проводилась відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану», Указу Президента України від 24.02.2022 № 68/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», Указу Президента України від 24.02.2022 № 68/2022 «Про утворення військових адміністрацій» та планів роботи.

У зв'язку із введенням воєнного стану припинилися всі відвідування архіву до окремого розпорядження. Натомість працівники архіву знаходилися на своїх робочих місцях та виконували свої обов'язки. Лише 13 лютого 2023 року Державний архів Рівненської області відновив роботу читальних залів згідно з визначеними умовами воєнного стану та постановою КМУ від 23 грудня 2022 року № 1423 «Про внесення змін до розпорядження Кабінету Міністрів України від 25 березня 2020 року № 338 «Про переведення єдиної державної системи цивільного захисту у режим надзвичайної ситуації» [44].

За останні роки архів активно працює над оцифруванням свого фонду, але процес відбувається повільно. Це пов'язано з обмеженими ресурсами, включаючи фінансові та кадрові. Однак, архів продовжує здійснювати цю важливу роботу, незважаючи на виклики. Станом на 01.01.2024 рік загальна кількість документів НАФ, що зберігаються в Державному архіві Рівненської області, становить 1089252 од. зб. та од. обл., з яких оцифровано та опубліковано 2547 од. зб. та од. обл. – детальніше у додатку 1. Відсоток оцифрованих документів до загальної кількості документів НАФ у Рівненській [Введіть текст тут]

області становить лише 0,23% (рис. 2.5.) Це доволі низький показник темпів оцифрування, якщо порівнювати з іншими державними архівами України. Наприклад, Державний архів Кіровоградської області оцифрував 99124 од. зб. та од. обл. із загальної кількості документів 1514830 од. зб. та од. обл. (6,54%). Загальна кількість оцифрованих описів Державного архіву Рівненської області станом на 01.01.2024 становить 518 із 7939 описів, що у відсотках складає 6,52%. На противагу цьому, у Державному архіві Запорізької області оцифровано 99,67% описів від загальної кількості, а у архіві Кіровоградської області цей показник становить 79,59%.

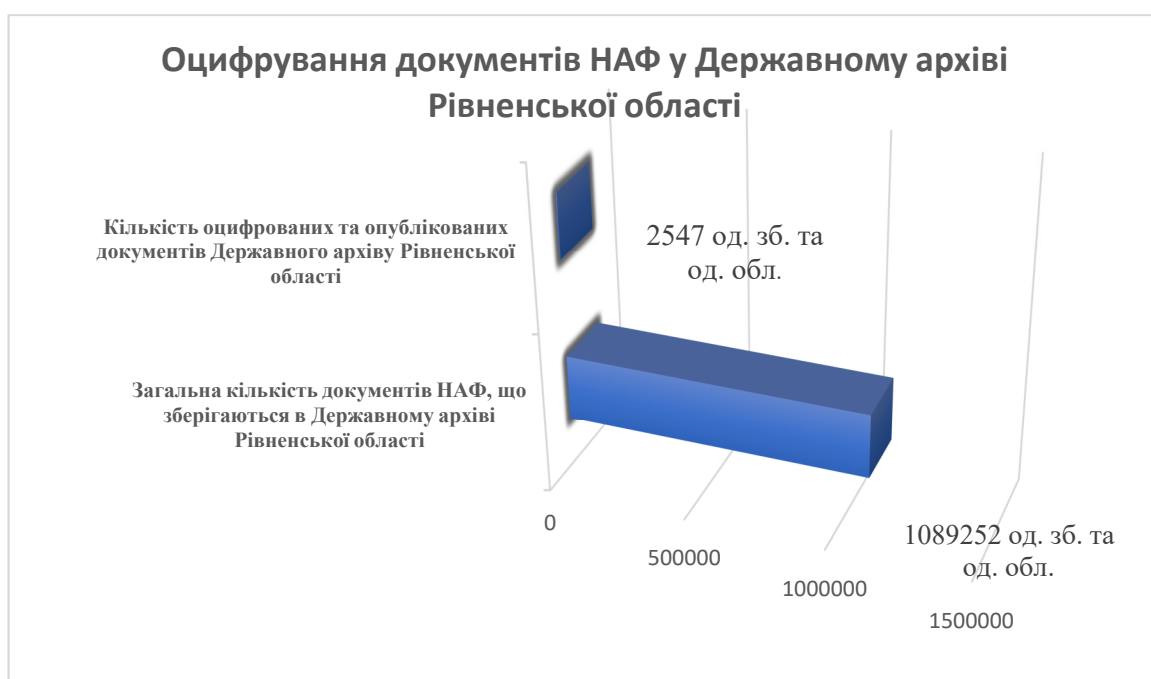

Рис. 2.5. Співвідношення кількості опублікованих оцифрованих документів до загальної кількості документів НАФ, що зберігаються в Державному архіві Рівненської області

Державний архів Рівненської області активно працює над оцифруванням свого фонду, що свідчить про його зобов'язання щодо модернізації та підвищення доступності архівних матеріалів для громадськості. Незважаючи на активність, темпи оцифрування виявляються низькими у порівнянні з іншими державними архівами України. Це пов'язано з обмеженими ресурсами, включаючи відсутність достатнього фінансування та нестача кваліфікованих працівників. Дана інформація вказує на необхідність додаткового [Введіть текст тут]

вдосконалення стратегії оцифрування та використання доступних ресурсів для прискорення цього процесу.

За участю голови Укрдержархіву Анатолія Хромова, офіційного представника корпорації FamilySearch в Україні Олександра Січкаренка, директорів Центрального державного архіву-музею літератури і мистецтва України Олени Чижової та Державного архіву Рівненської області Олега Дзецька 20 грудня 2022 року відбулося підписання договору про співробітництво з корпорацією FamilySearch International (США) в приміщенні Державної архівної служби України. Метою цієї співпраці є прискорення темпів оцифрування документів генеалогічного характеру. FamilySearch є некомерційною генеалогічною та сімейно-історичною організацією, основним спонсором якої є Церква Ісуса Христа Святих останніх днів. FamilySearch має колекцію записів, ресурсів і послуг, покликаних допомогти людям більше дізнатися про історію своєї родини [45].

У звітному періоді до 2022 року Державний архів Рівненської області показував стабільний прогрес у процесі оцифрування та публікації архівних матеріалів. Однак, з 2023 року спостерігалось помітне зниження темпів цифровізації через дві основні причини: перш за все, надзвичайна ситуація, пов'язана з воєнним конфліктом, привела до серйозних проблем з електропостачанням, що негативно вплинуло на нормальне функціонування архіву. По-друге, зміни в кадровому складі також відіграли свою роль: якщо до 2023 року процесом оцифрування займалися два працівники, то вже з початку зазначеного року цю роботу було покладено лише на одного нового співробітника. Ця динаміка призвела до значного зниження продуктивності у публікації оцифрованих документів, що має важливе значення для доступності та збереження культурної спадщини. Потреба у подальшій оптимізації та підтримці процесів цифровізації у Державному архіві Рівненської області стає нагальною, особливо в умовах відновлення нормального режиму функціонування після вищезгаданих обставин. У додатку 2 наведені показники публікації оцифрованих архівних матеріалів, починаючи з довоєнного періоду [Введіть текст тут]

2021 року, після повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року та включно до квітня 2024 року.

У 2021 році спостерігалася стабільна тенденція публікації оцифрованих метричних книг, загалом за півроку було опубліковано 500 книг. У 2022 році темпи публікації дещо знизилися після повномасштабного вторгнення росії 24 лютого. У квітні 2022 року, через два місяці після вторгнення, архів зміг опублікувати 164 описи справ окупаційного періоду, що свідчить про прикладені зусилля до забезпечення доступу до важливих історичних документів у скрутний час. Основний акцент був зроблений на оцифрування описів справ фондів окупаційного періоду (328 описів). Також було опубліковано 295 метричних книг. У 2023 році кількість опублікованих матеріалів різко впала через проблеми з електропостачанням та зміни у кадровому складі. Найнижчі показники публікації спостерігаються на початку 2023 року - у січні нічого не було опубліковано. Архів зосередився на публікації описів архівних фондів радянського періоду (291 опис) та 175 метричних книг. Станом на квітень 2024 року помітне деяке відновлення темпів публікації метричних книг (190 книг за перші чотири місяці 2024 року), однак оприлюднення інших типів документів не згадується. Найбільша кількість оцифрованих матеріалів була опублікована до початку повномасштабного вторгнення у 2022 році. Після цього темпи оцифрування та публікації значно знизилися через воєнні дії та кадрові зміни. В цілому, протягом 2021-2024 років Державний архів Рівненської області зосередився на оцифруванні та публікації метричних книг, описів справ фондів окупаційного та радянського періодів. Таким чином, негативний вплив воєнного конфлікту та кадрових змін 2023-2024 років значно сповільнив процеси оцифрування та публікації архівних матеріалів у Рівненській області (Додаток 2).

У червні 2022 року Державний архів Рівненської області поповнив свою матеріально-технічну базу, адже Українська православна церква у місті Берлін, фонд Ukraine-Hilfe Berlin e.V. надіслав безконтактний сканер CZUR ET 16 Plus, який є вкрай необхідним для повсякденної роботи архіву [4]. Після
[Введіть текст тут]

повномасштабного вторгнення російської федерації, правильно розставляючи пріоритети та усвідомлюючи, що перемога є головним завданням країни, керівництво Державного архіву області розпочало роботу над вирішенням поточних проблем установи, незважаючи на складні фінансові умови. Зокрема, Державний архів області звернувся до міжнародних організацій із проханням про допомогу. 2 лютого 2023 року Держархів вдруге отримав допомогу у вигляді комп'ютерної техніки від німецької благодійної організації. Загалом, це третій транш допомоги, що надійшов до установи за півроку. У жовтні 2022 року Державний архів Рівненської області теж отримав необхідне обладнання на зустрічі у Польщі із головою спілки «Волинь» Вальтером Манцем та поціновувачем історії Манфредом Клаттом [44].

Державний архів Рівненської області є одним із архівних установ, які активно працюють над наповненням бази даних «Український мартиролог XX ст.». У липні 2023 року база даних «Український мартиролог XX ст.» поповнилася ще 1988 картками постраждалих осіб, включаючи 350 фотодокументів. Зазначена база даних містить інформацію про 115 959 осіб, які зазнали репресій [44]. Отже, Державний архів Рівненської області здійснює систематичну роботу з поповнення новими документальними матеріалами базу даних "Український мартиролог XX ст.", що містить біографічні відомостей про громадян України, які стали жертвами політичних репресій з боку тоталітарних режимів протягом минулого століття..

Незважаючи на умови воєнного стану, у 2023 році Державний архів Рівненської області зміг реалізувати масштабний проєкт «Віртуальне Рівне: подорож у часі центральною вулицею міста». Робота передбачала оцифрування історичних документів, таких як карти, плани, схеми, проєкти будинків і фотодокументи. Це дозволило відтворити цифрову реконструкцію вигляду вулиці Соборної під час міжвоєнної епохи [44]. На реалізацію проєкту Український культурний фонд надав у формі гранту майже 700 тис. грн. Створення віртуальної моделі забудови вулиці Соборної в межах історичного міського ядра на основі документів Державного архіву Рівненської області та [Введіть текст тут]

іконографічних матеріалів різного походження є важливим кроком для об'єднання частин унікальної історії міста XX століття, підтвердження його неперервності та поглиблення знань про повсякденне життя міста. Рівняни отримали можливість повернутися у минуле, щоб побачити, якою була центральна вулиця міста сто років тому. На основі документів і світлин історики та працівники архіву відтворили Соборну міжвоєнного періоду в цифровому форматі.

Підбиваючи підсумки, незважаючи на обмежені ресурси та складнощі воєнного стану, Державний архів Рівненської області активно використовує інформаційні технології для оцифрування документів, розширення цифрових колекцій та реалізації проєктів з популяризації історичної спадщини у новітньому форматі. Подальша цифрова трансформація архіву залишається пріоритетним напрямком його діяльності.

Висновок до розділу 2

Державний архів Рівненської області відіграє важливу роль у збереженні, вивченні та популяризації історичної спадщини регіону. Головними напрямками діяльності архіву є формування Національного архівного фонду, організація зберігання документів, їх обліку та використання.

Аналіз рівня інформатизації Державного архіву Рівненської області виявив низку позитивних моментів та наявних недоліків. З одного боку, архів має сучасний веб-сайт, бере участь у міжнародних проєктах з оцифрування документів, впроваджує систему електронного документообігу. З іншого боку, технічна інфраструктура архіву потребує оновлення, процеси оцифрування матеріалів відбуваються повільними темпами через обмежені кадрові та фінансові ресурси.

В умовах воєнного стану робота Державного архіву Рівненської області була частково призупинена через тимчасове закриття читальних залів. Проте, незважаючи на складнощі, установа продовжувала роботу над оцифруванням документів, наповненням електронних баз даних, реалізацією проєктів з популяризації історичної спадщини з використанням сучасних інформаційних [Введіть текст тут]

технологій. Завдяки міжнародній допомозі вдалося модернізувати матеріально-технічну базу архіву.

Загалом Державний архів Рівненської області активно працює над впровадженням інформаційних технологій у свою діяльність. Проте існує значний потенціал для покращення наявної ситуації шляхом оновлення комп'ютерної техніки та програмного забезпечення, збільшення кількості працівників, задіяних у процесах цифрової трансформації, та пошук шляхів отримання додаткових бюджетних коштів на ці цілі.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ЗАСТОСУВАННЯ ІТ-ТЕХНОЛОГІЙ В АРХІВНІЙ СПРАВІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

3.1. Зарубіжний досвід застосування інформаційних технологій в архівній справі

Вивчення альтернативних зарубіжних методів інформатизації архівів є важливим для проведення відповідних реформ в Україні. Найбільш успішними прикладами є Франція, США та Німеччина, тому необхідно детально розглянути досвід використання інформаційних технологій в архівній галузі вищенаведених країн.

У зв'язку з розвитком ІТ-технологій у галузі архівної справи у Франції було прийнято низку законодавчих актів, які, з одного боку, гарантують збереження історичної спадщини, в тому числі архівної, і, з іншого боку, визначають правила створення та функціонування компонентів електронних архівів у Національному архіві Франції. У 1979 році був прийнятий закон про збереження архівного надбання, а в 2008 році був затверджений Закон «Про архіви», який визначив основні принципи ефективної організації архівної справи Франції та впровадження інформаційних технологій в систему існуючих архівних установ. Загалом слід зазначити, що сучасна структура архівів Франції має централізований тип організації з елементами децентралізації.

З 2017 р. у Франції працює єдина система пошуку архівних документів через Інтернет, яка охоплює архівні фонди державних архівів країни. Наразі ця система налічує близько 400 мільйонів архівних документів, до яких можуть отримати доступ всі зацікавлені користувачі.

Даний онлайн-ресурс включає в собі три основні розділи:

- 1) державна служба публічних архівів (Національний архів, департаментські архіви, комунальні та міжкомунальні архіви) містить у собі сервіси та послуги, які надають ці архіви;

2) громадська історія, що має назву «засоби для історії», включає в себе історичні архівні документи, а саме підрубрики з пам'ятних дат, пошук генеалогічних відомостей, а також актуальні новини;

3) публічні архіви, що включає в себе комунікацію з користувачами, основні особливості та вимоги до розміщення архівних документів в мережі Інтернет, організація діяльності електронних архівних установ.

Єдиним зручним і надійним сайтом для пошуку архівних документів є francearchives.fr, який дозволяє користувачам швидко отримати повну та перевірену інформацію. Його переваги полягають у зосередженні в одному місці Інтернет-простору великої кількості веб-ресурсів провідних державних архівних установ. Це значно спрощує роботу як дослідників, так і звичайних користувачів, надаючи доступ до архівних, юридичних, адміністративних документів, науково обґрунтованих суджень і публікацій. Крім того, сайт знайомить із організацією діяльності сучасних архівів, з можливостями отримання відповідної початкової чи фахової освіти, сприяючи постійному професійному зростанню [36].

У 2013 році розпочав роботу проект ADAMANT (Accès et Diffusion des Archives et des Métadonnées des Archives Nationales dans le Temps), основним завданням якого є створення цифрових копій архівних матеріалів. ADAMANT надає відкритий безкоштовний доступ до цифрових архівів і всіх метаданих. Основними завданнями проекту було оновлення системи управління електронними архівними документами, яка включала фізичну інфраструктуру для збору даних, забезпечення їх збереження та доступності, програмні інструменти, зокрема, шляхом інтеграції програмного забезпечення, розробленого в рамках програми VITAM ((Values Intangible Transmitted to the Archive for Memory / Нематеріальні цінності, передані до архіву для збереження пам'яті) та навчання персоналу [39]. Програмний продукт розроблений з урахуванням міжнародних стандартів у сфері архівної справи та цифрового збереження даних, що забезпечує високу надійність і відповідність сучасним вимогам до управління архівною інформацією.

[Введіть текст тут]

Таким чином, сьогодні у Франції існує розгалужена система державних і приватних архівів, які децентралізовані та контролюються Міжвідомчою службою архівів Франції. Особливістю архівної системи Франції є функціонування в мережі Інтернет системи доступу до електронних архівних документів, кількість яких збільшується за рахунок постійного оцифрування документів. У підсумку інформатизація архівної справи у Франції покращує збереження історичної спадщини, доступ до архівів та управління ними, відкриваючи нові можливості для дослідників і громадськості.

Система архівів Німеччини складається з комунальних, церковних, династичних і партійних, архівів підприємств і приватних фірм, архівів ЗМІ та електронних архівів кожної федеральної землі. Кожна з 16 федеральних земель Німеччини має свій власний земельний архів, який зберігає документи місцевих урядів та установ.

У Німеччині інформаційні технології широко використовуються в архівній справі для підвищення ефективності зберігання, доступу та управління документами. Deutsche Digitale Bibliothek (Німецька цифрова бібліотека) є центральним порталом для доступу до культурної та наукової спадщини Німеччини [41]. Вона об'єднує дані з музеїв, бібліотек, архівів та інших установ, надаючи доступ до оцифрованих книг, документів, фотографій та інших артефактів. DDB використовує передові технології пошуку та навігації, що дозволяє користувачам легко знаходити та переглядати матеріали онлайн. Слід додати, що Федеральний архів Німеччини (Bundesarchiv) активно працює над цифровізацією своїх колекцій і наданням доступу до них в режимі онлайн. Наприклад, користувачі можуть шукати та замовляти оцифровані документи через онлайн-каталог Федерального архіву «Invenio». У системі містяться описи архівних матеріалів і посилання на цифрові копії.

Окрім цього, Monasterium.net є міжнародним німецьким проєктом, в якому беруть участь багато німецьких архівів [48]. У центрі уваги цифровізація середньовічних і ранньомодерних документів з монастирів і церков. Дослідники можуть переглядати оцифровані рукописи та інші документи, які

[Введіть текст тут]

зберігаються в архівах Німеччини та інших європейських країн за допомогою цього ресурсу.

Національний портал Німеччини Archivportal-D є частиною Deutsche Digitale Bibliothek і служить спеціалізованим простором для зберігання архівних матеріалів. Ця платформа дозволяє користувачам шукати та переглядати описи архівних документів з різних німецьких архівів. Вона також забезпечує доступ до оцифрованих документів та надає інструменти для ефективного пошуку інформації. Archivportal-D є незамінним інструментом для істориків та дослідників, які шукають доступ до великої кількості архівних матеріалів. Портал забезпечує різні способи пошуку, включаючи простий пошук за ключовими словами, розширений пошук з використанням різних фільтрів (дати, типи документів, географічні області тощо), а також тематичний пошук [50].

Безумовно варто зазначити, що у архівних установах Німеччини використовується проект Transkribus - інноваційна платформа, яка використовує технології штучного інтелекту та машинного навчання для автоматичного розпізнавання та транскрибування історичних рукописних та друківаних текстів. Вона створена для того, щоб допомогти дослідникам, архівістам і всім, хто працює з великими обсягами історичних документів, швидше й ефективніше виконувати свою роботу. Транскрибовані тексти можна експортувати у різні формати для подальшого використання, наприклад, у форматах TXT, XML, PDF тощо.

Ці приклади демонструють, що Німеччина активно впроваджує інформаційні технології в архівну справу для забезпечення збереження, доступності та ефективного управління архівними матеріалами в цифрову епоху.

США є одним із лідерів у сфері інформатизації архівної справи, що значною мірою визначає напрямки розвитку цифрових архівів у всьому світі. Досвід створення сучасних електронних систем архівів у Сполучених Штатах Америки має значну історію. Стандартизація процесів створення, використання [Введіть текст тут]

та збереження електронних документів вплинула на розвиток електронної системи Національного архіву США, що наразі успішно функціонує онлайн на сайті [archives.gov](https://www.archives.gov). В США існують чіткі закони та нормативні акти, які регулюють управління, зберігання та доступ до архівних матеріалів. Закони Freedom of Information Act та Federal Records Act визначають обов'язки державних органів у сфері архівування та доступу до інформації.

У Сполучених Штатах Америки застосовуються різноманітні інформаційні технології для покращення роботи архівних установ. «Стратегія оцифрування архівних матеріалів для загального доступу, 2015–2024» Національного управління архівів та документації США (NARA) відображає поточні світові тенденції в цифровізації архівних установ [51]. NARA - це незалежне урядове агентство Сполучених Штатів Америки, що ідентифікує, зберігає та забезпечує доступ до величезних архівних матеріалів уряду США. Ці дані збирають та зберігають, щоб захистити права громадян, забезпечити підзвітність уряду та документувати національний досвід. Понад 12 мільярдів аркушів унікальних документів зберігаються в архівах установи, а також електронні матеріали, карти, діаграми, фотознімки, артефакти, кіно- та звукозаписи.

Основні завдання «Стратегії оцифрування архівних матеріалів для загального доступу на 2015–2024 роки», розробленої Національним архівом США (NARA), включають:

1. Забезпечення онлайн-доступу до зростаючої кількості архівних матеріалів: оцифрування дедалі більшої кількості матеріалів NARA для доступу через Інтернет.
2. Надання оцифрованих матеріалів та метаданих в онлайн-каталог для повторного використання на інших платформах: використання оцифрованих матеріалів та метаданих для створення нових креативних продуктів приватними компаніями та іншими організаціями.
3. Максимізація користі для нації: підвищення збереження документів через зменшення зносу оригіналів та забезпечення доступу до матеріалів, які більше не можуть бути використані у своєму оригінальному форматі.

[Введіть текст тут]

4. Ефективне використання ресурсів: оптимізація використання ресурсів для проведення оцифрування та досягнення економії коштів. Використання партнерських відносин для розширення масштабів оцифрування.

5. Покращення обслуговування клієнтів: відповідність очікуванням клієнтів та забезпечення ефективного використання наявних ресурсів NARA для покращення обслуговування.

6. Підтримка онлайн-доступу до інформації уряду: просування онлайн-доступу до урядової інформації для громадськості.

7. Формування культури оцифрування: інтеграція процесів оцифрування у робочі процеси NARA та включення всіх внутрішніх оцифрувань у загальнонаціональний каталог.

8. Реалізація власних проектів оцифрування: інвестування ресурсів у проекти, які можуть не підходити для партнерських відносин, наприклад, матеріали з високим інтересом або ті, які піддаються ризику.

9. Співпраця з громадськістю та іншими організаціями: використання краудсорсингових ініціатив для залучення громадськості до оцифрування. Співпраця з іншими урядовими установами для отримання оцифрованих копій аналогових матеріалів.

10. Забезпечення довготривалої підтримки цифрових копій: використання ІТ-інфраструктури для підтримки довгострокового збереження цифрових копій і метаданих [51].

Понад 2 000 000 оцифрованих копій фондів, більше 85% постійних записів доступні на веб-сайті Національного Архіву США. Клієнти можуть отримати доступ до цифрових копій записів NARA в Інтернеті завдяки каталогу. Національне управління архівів і документації США (NARA) використовує п'ять основних підходів до оцифрування:

1. Партнерство. Співпраця з приватними, державними, некомерційними та освітніми установами для оцифрування та надання доступу до матеріалів. Партнери можуть виконувати оцифрування самостійно або надавати фінансування.

[Введіть текст тут]

2. Краудсорсингове оцифрування. Залучення громадськості до оцифрування через стандарти для внесення записів у каталог, встановлення статусу Contributor для осіб, надання станцій сканування в дослідницьких кімнатах та замовлення оцифрованих матеріалів від авторів та дослідників.

3. Передача агентству матеріалів ззовні. Заохочення агентств передавати цифрові копії аналогових матеріалів для включення до каталогу з визначеними елементами метаданих.

4. Культура оцифрування. Включення внутрішнього цифрування архівних документів у каталог, інтеграція оцифрування у робочі процеси для забезпечення ефективного додавання зображень.

5. Внутрішні проекти оцифрування. Інвестування власних ресурсів у цифровізацію матеріалів, які не підходять для партнерства, забезпечення доступу до крихких, важкодоступних записів та застарілих форматів.

Національний архів США розробив та використовує систему, яка забезпечує зберігання, управління та доступ до електронних документів федерального уряду. Ця система дозволяє архівістам і користувачам ефективно знаходити та отримувати доступ до електронних записів, незалежно від їхнього формату. Система використовує передові методи зберігання для забезпечення цілісності та безпеки електронних записів. Це включає резервне копіювання, реплікацію даних та захист від несанкціонованого доступу. ERA (Electronic Records Archives) побудована на основі розподіленої архітектури з використанням хмарних технологій для забезпечення масштабованості та надійності. Вона використовує сервери, системи зберігання даних та мережеву інфраструктуру для підтримки безперебійної роботи. На додачу, Національним управлінням архівами та документацією США була започаткована ініціатива Preservation of Electronic Mail Collaboration Initiative, спрямована на збереження електронної пошти урядових органів. Дана ініціатива включає розробку та впровадження процесів для автоматизованого збору електронних листів з різних урядових організацій.

Access to Memory (AtoM) - це відкрита система управління архівами, що активно використовується різними архівними установами в США для управління та надання доступу до їхніх колекцій. Відкритий вихідний код та підтримка міжнародних стандартів роблять AtoM привабливим рішенням для багатьох архівів у країні. Система постійно вдосконалюється спільнотою користувачів. Всі покращення включаються в публічні версії, і кожен внесок користувача відіграє важливу роль [38].

Машинне навчання та штучний інтелект (AI) активно застосовуються в архівах США для покращення управління, збереження та доступу до архівних матеріалів. NARA застосовує машинне навчання для автоматизації процесу декласифікації урядових документів. Алгоритми аналізують зміст документів, щоб визначити, чи можуть вони бути розсекречені без загрози національній безпеці. AI моделі навчаються на раніше декласифікованих документах, щоб ідентифікувати схожі патерни та приймати рішення щодо нових документів. Національне управління архівів та документації США використовує штучний інтелект для автоматичного розпізнавання тексту в сканованих документах. Це підвищує точність індексації та пошуку документів, одночасно зменшуючи обсяг ручної роботи. Наприклад, цифрове перетворення рукописних і друкованих документів можна зробити за допомогою системи оптичного розпізнавання символів (OCR), яка робить документи доступними для пошуку та аналізу. Звернемо увагу також на те, що New York Public Library створила проєкт "Emigrant City Project" [43], суть якого полягає у використанні штучного інтелекту для розпізнавання тексту в історичних документах, таких як еміграційні реєстри. Це дозволяє автоматично витягувати та індексувати інформацію про емігрантів, роблячи її доступною для дослідників. Штучний інтелект дозволяє точно розпізнавати текст навіть на пошкоджених або погано збережених документах, забезпечуючи високу якість даних.

Сучасні ІТ-технології, які використовуються в архівах США, можуть стати важливим доповненням до розвитку архівної справи в Україні. Використання цих технологій дозволяє значно покращити збереження цифрових документів, [Введіть текст тут]

залучити громадян до архівної роботи та створити інтерактивні спільноти для обміну знаннями та досвідом. Розглянемо деякі з таких технологій, які ще не впроваджені в Україні, але мають великий потенціал для розвитку архівної галузі:

1. Digital Preservation Framework - це система принципів, стандартів, процесів та інструментів для збереження цифрових документів на тривалий термін. Ця система дозволяє архівам Сполучених Штатів Америки визначати ступінь ризику, пріоритети, вимоги та відповідальність для кожного типу цифрових документів, а також обирати найкращі методи та формати збереження цих матеріалів [42].

2. Citizen Archivist Dashboard — це платформа для залучення громадян до участі в архівній роботі. Користувачі веб-ресурсу можуть допомогти транскрибувати, анотувати, тегувати, перекладати та виконувати інші операції з архівними документами, а також обмінюватися та поширювати архівну інформацію в соціальних мережах [40].

3. History Hub - це онлайн-спільнота для дослідників, студентів, вчителів, генеалогів, істориків та інших зацікавлених осіб, які шукають або надають інформацію про історію США. У цій спільноті користувачі можуть ставити запитання, отримувати відповіді, ділитися досвідом, ресурсами, порадами, ідеями та відгуками з архівними працівниками та іншими експертами, а також отримувати відповіді на свої запитання [46].

Не лише архівні установи Франції, Німеччини та США активно впроваджують сучасні інформаційні технології для покращення своєї діяльності. Ряд інших країн, зокрема Норвегія та Фінляндія, демонструють значні успіхи в цій сфері. У читальних залах Національного архіву Фінляндії користувачам надається можливість зробити копії фотодокументів як за робочим столом будь-якого читального залу, так і у відведеному для фотографування приміщенні, що має кріплення з бічними світловими лампами. Користувачі мають змогу самостійно відсканувати необхідні документи за допомогою сканерів, що знаходиться в зоні обслуговування відвідувачів [Введіть текст тут]

співробітниками науково-довідкового відділу. Для підготовки до сканування матеріалів є рукавички, інформація про певні цифрові копії, а також інструкція зі сканування, яку можна використовувати для подальшого збереження на флешкарту. Сучасні архіви Норвегії зараз активно працюють над оцифруванням документів; вони також розширюють електронний документообіг і створюють електронні архіви. З 1990-х років у країні працює власна система документообігу NOARK, за розробку і обслуговування якої відповідає Національний архів Норвегії [47].

Зарубіжний досвід показує, що інтеграція інформаційних технологій в архівну справу сприяє збереженню історичної спадщини, покращенню доступу до архівних документів та ефективному управлінню діяльністю архівних установ. Ці приклади можуть стати основою для розвитку подібних ініціатив в Україні, що дозволить модернізувати вітчизняну архівну справу та забезпечити її відповідність сучасним вимогам.

3.2. Методи покращення рівня інформатизації архівної справи України в умовах воєнного стану

Наприкінці минулого століття в Україні розпочався процес інформатизації архівної галузі. Рівень цифровізації архівів залишається недостатнім, незважаючи на певні досягнення. Для подальшого розвитку інформатизації архівної справи в нашій державі варто провести SWOT-аналіз (Таблиця 3.1.), який допоможе визначити сильні та слабкі сторони, можливості та загрози. Перш ніж перейти до безпосереднього аналізу, важливо зазначити, що впровадження новітніх технологій в архівних установах має базуватися на чітко визначених державних стратегіях та виважених управлінських рішеннях, які враховують кращі міжнародні практики. Щоб досягти бажаних результатів у цій сфері, необхідний комплексний і системний підхід.

Таблиця 3.1

<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>
• Впровадження електронного документообігу та цифрових технологій в роботу архівів • Можливість віддаленого доступу до оцифрованих архівних матеріалів • Досвід участі у міжнародних програмах та проектах з цифровізації архівних фондів • Навчання та підвищення кваліфікації архівістів у сфері інформаційних технологій, включаючи участь у міжнародних конференціях та семінарах	• Відсутність нормативно-правової бази, що регулює сучасні процеси інформатизації архівів • Застарілість технічного обладнання та програмного забезпечення • Нестача кваліфікованих ІТ-фахівців в архівній галузі • Недостатнє фінансування процесів інформатизації архівів з державного бюджету • Невідповідність сучасним потребам суспільства щодо організації доступу до архівних ресурсів • Низькі темпи розвитку внутрішніх систем електронного документообігу
<i>Можливості</i>	<i>Загрози</i>
• Залучення додаткових коштів з міжнародних грантів та програм для інформатизації архівів • Застосування хмарних технологій та штучного інтелекту для автоматизації архівних процесів • Створення єдиної пошукової системи із залученням усіх архівів України • Підвищення кваліфікації архівних працівників у сфері інформаційних технологій	• Фінансово-економічна криза в країні, спричинена війною, що може призвести до скорочення фінансування архівів • Відтік кваліфікованих ІТ-фахівців з архівної галузі через низьку оплату праці • Ризик пошкодження або втрати архівних документів через бойові дії та руйнування інфраструктури внаслідок збройної агресії росії проти України • Кібератаки, які можуть пошкодити або знищити цифрові архівні дані

Таблиця 3.1. SWOT-аналіз рівня інформатизації архівної справи в Україні в умовах воєнного стану

Отже, проведений SWOT-аналіз виявляє потребу в створенні комплексної стратегії інформатизації архівної галузі в Україні в умовах воєнного стану з акцентом на вирішення існуючих проблем і реалізацію наявних можливостей.

В процесі дослідження застосування інформаційних технологій в архівній справі на території України були виявлені такі суттєві проблеми:

1. Невідповідність нормативно-правової бази глобальним викликам та можливостям. З точки зору правового забезпечення архівна справа України потребує значного аудиту, структуризації та доопрацювання, щоб відповідати потребам, викликам і завданням сучасного часу. Таким чином, Закон України «Національний архівний фонд та архівні установи» в багатьох аспектах не є актуальним, оскільки він не сприяє, а іноді навіть перешкоджає розвитку архівних установ в умовах децентралізації та інформатизації [32]. Існуюча нормативно-правова база не повною мірою враховує потреби та специфіку роботи з електронними документами та цифровими архівами. Суттєвою проблемою є відсутність чітко визначеної стратегії та загальнодержавної концепції інформатизації архівної справи. Розробка та впровадження чіткої Стратегії інформатизації архівної галузі на державному рівні дозволить забезпечити ефективну координацію діяльності архівних установ та сприятиме повноцінному переходу архівної справи до цифрового середовища.

2. Низький рівень цифровізації та відсутність чіткої системи. Цифровізація галузі зазнає негативного впливу через відсутність програмного підходу до цифрового розвитку [32]. Наслідком цього є те, що ми можемо спостерігати певну хаотичність та затримку вже започаткованих змін, починаючи з темпів оцифрування архівних інформаційних ресурсів і закінчуючи прикладними аспектами роботи архівних установ, такими як застарілість систем електронного документообігу. Автоматизація архівних процесів, таких як оцифрування, каталогізація та зберігання документів, залишається на низькому рівні. Відсутність автоматизації призводить до надмірного використання ручної праці, що збільшує витрати часу та ресурсів.

3. Недостатня підготовка та досвід у роботі із інноваційними технологіями. Для успішного впровадження та використання інформаційних технологій потрібні кваліфіковані працівники, які володіють усіма інструментами ІТ-технологій, однак архіви зіткнулися з труднощами у забезпеченні належного навчання та набутті необхідних знань серед своїх співробітників. Проведення масштабних проєктів з оцифрування документів, які знаходяться в українських архівних фондах, вимагає залучення штату висококваліфікованих працівників, таких як оператори персональних комп'ютерів і сканерів, системні адміністратори, які вносять оцифровані дані на носії інформації, менеджери проєктів, які керують процесом реалізації, а також організація надійного сховища цих матеріалів і платформ доступу для користувачів.

4. Труднощі з фінансуванням заходів інформатизації архівної справи через обмеженість бюджетних коштів. Недостатнє державне фінансування значно гальмує процес інформатизації архівної справи в Україні. Варто зауважити той факт, що перші кроки в оцифруванні вітчизняні архівісти здійснювали за допомогою звичайних фотоапаратів, оскільки не вистачало необхідного фінансування на придбання спеціалізованих сканерів. Навіть донині деякі архівні установи не забезпечені достатньою кількістю сучасних апаратів для оперативного та високоякісного сканування архівних матеріалів.

5. Застарілий інтерфейс вебсайтів архівних установ. Застарілі сайти часто мають інтуїтивно незрозумілий інтерфейс, що ускладнює пошук необхідної інформації та документів для користувачів. Вебтехнології, що не відповідають сучасним вимогам, можуть впливати на швидкість завантаження сторінок, що знижує ефективність використання архівних ресурсів. Такі сайти не мають адаптивного дизайну, що робить їх незручними для перегляду на мобільних пристроях.

6. Відсутній можливостей прийому запитів від громадян на веб-сайтах державних архівів. «Правилами роботи архівних установ України» не

передбачено подання запитів онлайн через веб-сайти та веб-портали, що обмежує зручність та доступність для користувачів.

7. Недостатня інтерактивність та можливості для зворотного зв'язку з громадянами. Відсутність змоги отримувати відгуки, запити чи пропозиції від користувачів може завадити подальшому вдосконаленню та розвитку архівів, а також зниженню їх корисності та релевантності для цільової аудиторії. Крім того, відсутність онлайн-помічників та чат-ботів на сайтах державних архівів ускладнює процес отримання оперативної допомоги та консультацій, що робить взаємодію з архівами менш зручною та ефективною.

8. Залишається невирішеною проблема, що стосується залучення усіх архівів до «Єдиного вікна доступу до цифрових ресурсів українських архівів», зокрема багато архівних установ не мають можливостей доєднатися до «Міжархівного пошукового порталу» через недостатнє фінансування, нерівномірний розвиток інформатизації в різних регіонах, брак технічної інфраструктури, відсутність єдиних стандартів цифровізації та низькі темпи оцифрування архівних матеріалів.

9. Незадовільний науковий супровід архівної галузі. На даний момент бракує фундаментальних і прикладних досліджень на тему архівознавства, а також фахових видань, які описують новітні методи, підходи, технології та інновації. Відсутні стандарти та регламенти, необхідні для проведення наукових досліджень у сфері архівної справи.

Розв'язання цих недоліків потребує комплексного підходу, який включає модернізацію ІТ-інфраструктури, розвиток кадрів, впровадження нових технологій та активну співпрацю на національному та міжнародному рівнях. Ключовими шляхами покращення рівня інформатизації та цифровізації архівної справи в Україні в умовах воєнного стану можуть стати:

1. Розробка та впровадження нових законодавчих актів, які регулюють електронне архівування, збереження та доступ до цифрових даних, інформатизацію та надання електронних послуг.

2. Розроблення із урахуванням зарубіжного досвіду та прийняття Стратегії інформатизації архівної справи в Україні.

3. Забезпечення пролонгації та реалізації Програми оцифрування архівних інформаційних ресурсів на 2022–2025 роки.

4. Забезпечення архівних установ обладнанням для оцифрування за рахунок грантових програм, міжнародної технічної допомоги, реалізації спільних міжнародних проєктів тощо. Окрім цього, продовження модернізації інформаційних систем архівних установ, зокрема забезпечення комп'ютерною технікою, мережевим обладнанням та засобами захисту інформації. Встановлення партнерських відносин з бізнесом та неурядовими організаціями для спільного фінансування проєктів інформатизації.

5. Підключення усіх архівних установ до Міжархівного пошукового порталу, щоб у майбутньому десятки мільйонів справ, а це мільярди копій архівних документів, стали доступними в онлайн-режимі.

6. Розширення державно-приватного партнерства у сфері оцифрування та створення фонду користування на документи генеалогічного характеру.

7. Створення можливостей для обслуговування користувачів на основі «особистого кабінету» на вебсайтах державних архівів, що дозволить громадянам зареєструватися в читальній залі, замовляти документи, оплачувати архівні послуги та підтримувати оперативний діалог з архівом за допомогою месенджерів.

8. Розробка електронної системи внутрішньої комунікації між архівними установами, яка стане єдиною базою даних, яка зберігатиме контакти, інформаційно-аналітичні матеріали, фото- та відеозаписи, тексти виступів і публікацій, плани та звіти архівних установ і структурних підрозділів, а також Державної архівної служби України та її структурних підрозділів, партнерських організацій, ключових ньюзмейкерів та їх служб.

9. Запровадження системи публічного моніторингу якості надання архівних послуг і загального рівня інформатизації архівних установ. Результати
[Введіть текст тут]

моніторингу будуть оприлюднюватися на офіційних веб-сайтах архівних установ.

10. Організація регулярних навчальних програм, семінарів та тренінгів для архівістів з метою підвищення їхньої кваліфікації у сфері інформаційних технологій та цифровізації. Варто встановити партнерські відносини з університетами та іншими навчальними закладами для створення спеціалізованих курсів та програм з архівної справи та цифрових технологій. Окрім цього, надання можливостей для участі у міжнародних конференціях, воркшопах та інших заходах, що сприяють обміну досвідом та знаннями, буде стимулювати професійний розвиток архівістів.

11. Активне використання соціальних мереж та створення мобільних додатків з метою популяризації культурної спадщини в умовах воєнного стану. Використання соціальних мереж та інших засобів комунікації допоможе інформувати громадськість про нові можливості та послуги архіву, а розробка мобільних додатків для доступу до архівних даних, перегляду документів та отримання інформації про архівні послуги забезпечить інтерактивний доступ до архівів через мобільні пристрої. Окрім цього, створення віртуальних асистентів та чат-ботів, інтегрованих у вебсайти та мобільні додатки, може стати корисним для пошуку необхідних документів, надання відповідей на запити та проведення консультацій.

12. Використання штучного інтелекту в роботі архівів. Однією з головних переваг впровадження ШІ в архівах є автоматизація індексації та каталогізації; штучний інтелект може автоматично розпізнавати та класифікувати документи, що прискорює процес створення електронних каталогів та пошуку необхідних матеріалів. ШІ може забезпечувати більш контекстуальний і точний пошук серед великого обсягу документів. На даний момент у Державному архіві Львівської області тестується система штучного інтелекту, яку розробив студент Львівської політехніки. Система штучного інтелекту допомагає працівникам виявити та виправити помилки в

номенклатурі документів. Раніше перевірка здійснювалася вручну, тому це займало багато часу [16].

13. Встановлення партнерських відносин з архівними установами інших країн для обміну досвідом та впровадження передових практик. Участь у міжнародних проектах та ініціативах, спрямованих на розвиток цифровізації архівної справи, допоможе українським архівам залучити новітні технології та методики. Використання міжнародних стандартів у процесах управління та збереження архівних матеріалів підвищить якість та ефективність роботи архівів, забезпечуючи їхню сумісність та інтеграцію в глобальну архівну спільноту.

14. Створення творчого простору для користувачів в архівах, підтримуючи ідею «відкритого архіву», який дозволить проводити комунікаційні заходи, користуватися безкоштовним Wi-Fi, використовувати інноваційні технології тощо.

У підсумку, для ефективного покращення рівня інформатизації архівної справи України в умовах воєнного стану необхідний комплексний підхід, що включає модернізацію нормативно-правової бази, розвиток ІТ-інфраструктури, залучення кваліфікованих фахівців та забезпечення належного фінансування. Впровадження вищезгаданих шляхів покращення сприятиме створенню сучасної, ефективної та інформатизованої архівної системи, здатної відповідати викликам сьогодення та забезпечувати збереження національної спадщини.

3.3. Перспективи розвитку ІТ-технологій в Державному архіві Рівненської області

Створення програми розвитку архівної справи для кожної області є ключовим кроком у забезпеченні збереження та доступності історичної спадщини. Державний архів Рівненської області реалізує Програму розвитку архівної справи в Рівненській області на 2024-2026 роки. Основна мета програми – це створення належних умов для зберігання та використання документів Національного архівного фонду, забезпечення надійної охорони [Введіть текст тут]

приміщень Державного архіву Рівненської області та задоволення інформаційних потреб громадян. Програма передбачає такі заходи, як капітальний ремонт приміщення архіву, послуги з охорони приміщення та цілодобового пожежного спостереження, однак інформація про покращення інформаційних технологій, таких як оцифрування, електронний документообіг тощо, в документі відсутня. Загалом ця Програма спрямована на вдосконалення архівної інфраструктури Рівненщини та поліпшення умов зберігання документальної спадщини регіону, але зовсім не включає в себе питання покращення процесу інформатизації в Державному архіві Рівненської області. Натомість плани розвитку архівної справи інших областей України містять інформацію про розвиток ІТ-технологій в установах. Наприклад, Стратегічний план діяльності Державного архіву м. Києва на період з 2024 року до 2028 року містить завдання щодо оцифрування документів НАФ, створення архівних інформаційних ресурсів та баз даних, забезпечення доступу до архівних інформаційних ресурсів в онлайн-режимі, створення єдиного веб-порталу Державного архіву м. Києва, використання соцмереж для популяризації архівної інформації. Загалом Стратегія розвитку Державного архіву м. Києва зосереджена на темі впровадження новітніх технологій та системних рішень в організацію архівної справи і діловодства на території міста Києва.

В умовах стрімкого розвитку інформаційних технологій та зростання обсягів інформації, яка потребує належного збереження та управління, архівні установи стикаються з низкою викликів. Державний архів Рівненської області, як і багато інших архівних установ в Україні, активно впроваджує сучасні ІТ-технології в свою роботу. З метою полегшення роботи архівістів і задоволення потреб користувачів, ці технології мають на меті забезпечити збереження та доступ до архівних матеріалів. Проте, впровадження інформаційних технологій супроводжується не лише позитивними змінами, але й певними труднощами та недоліками. Серед основних проблем застосування ІТ-технологій в Державному архіві Рівненської області в умовах воєнного стану можна виділити:

[Введіть текст тут]

1. Застаріла технічна інфраструктура: комп'ютери які використовуються в архіві, є застарілими, що значно знижує ефективність роботи працівників та швидкість обробки даних, а також уповільнює процес оцифрування матеріалів.

2. Обмежені можливості для електронного подання запитів: відсутність можливості електронного подання запитів через веб-сайт ускладнює процедуру отримання архівних послуг для користувачів, які не мають змоги відвідати архівну установу.

3. Недостатнє обладнання для оцифрування: архів потребує спеціального обладнання для оцифрування великих або неформатних документів (карти, пергаментні документи тощо). Відсутність відповідного обладнання ускладнює процес збереження унікальних документів Національного архівного фонду України.

4. Обмежені ресурси для забезпечення безперебійної роботи: через обмежені кадрові та фінансові можливості процеси оцифрування матеріалів відбуваються повільно. Це включає недостатню кількість працівників, задіяних у процесах цифрової трансформації, та обмежене фінансування на оновлення технічної бази архіву. Окрім цього, немає кваліфікованого ІТ-фахівця, який був би відповідальний за цифрове сховище архівних документів.

5. Нестача сучасних засобів для роботи в читальних залах: відсутність комп'ютерів у читальних залах створює незручності для дослідників, які не можуть ефективно опрацьовувати та систематизувати дані безпосередньо під час відвідування архіву. Це знижує загальну ефективність їхньої роботи та не відповідає сучасним вимогам щодо надання архівних послуг.

6. Неповне наповнення веб-сайту актуальною інформацією: сайт не містить достатньої кількості актуальної інформації, що знижує його корисність для користувачів та перешкоджає ефективному доступу до архівних послуг.

7. Відсутність розширених можливостей пошуку архівних матеріалів на веб-сайті: немає окремих полів для введення критеріїв пошуку, таких як [Введіть текст тут]

номер фонду, назва документу, дата створення, що, в свою чергу, ускладнює цілеспрямований пошук потрібних архівних матеріалів у електронному архіві.

8. Обмежені фінансові ресурси на впровадження ІТ-технологій: недостатнє фінансування ускладнює закупівлю нової техніки, програмного забезпечення та проведення навчання для працівників архіву, що значно уповільнює процес модернізації.

9. Відсутність інтерактивних механізмів зворотного зв'язку з користувачами для покращення якості архівних послуг: не впроваджені сучасні механізми для швидкого та зручного спілкування з громадянами, такі як онлайн-опитування, форуми, системи оцінки послуг та електронні форми для зворотного зв'язку.

Нижче наведена таблиця 3.2., у якій представлені основні проблеми інформатизації Державного архіву Рівненської області та описані можливі шляхи вирішення цих проблемних питань.

Таблиця 3.2

Проблема	Шляхи вирішення наявної проблеми
Низькі темпи оцифрування документів та застаріла техніка	— збільшення фінансування на придбання сучасного обладнання — розширення штату працівників, залучених до процесу оцифрування — налагодження співпраці з міжнародними організаціями та волонтерами
Відсутність комп'ютерів у читальних залах	— обладнання читальних залів сучасними комп'ютерами для зручності роботи відвідувачів
Недостатнє наповнення офіційного веб-сайту архіву та відсутність зручного пошуку	— регулярне оновлення контенту веб-сайту — впровадження функції пошуку за різними критеріями (номер фонду, дати, ключові слова тощо)
Внутрішня комунікація між працівниками через Viber	— впровадження спеціалізованої програми для спільної роботи над документами та планування завдань

[Введіть текст тут]

Використання системи електронного документообігу «ДОК ПРОФ»	— Впровадження сучасної системи електронного документообігу АСКОД, перевагами якої є безпека та конфіденційність, підвищена якість документообігу, можливість інтеграції з іншими системами
Недостатній рівень ІТ-навичок у працівників	— тренінги, семінари та курси для наявних працівників архіву — співпраця з вищими навчальними закладами для залучення молодих спеціалістів
Обмежений зворотний зв'язок з користувачами	— використання соцмереж для популяризації архіву — створення системи збору та аналізу відгуків користувачів; — впровадження регулярних опитувань щодо якості послуг архіву та пропозицій щодо їх покращення

Таблиця 3.2. Проблеми інформатизації Державного архіву Рівненської області та шляхи їх вирішення

Державний архів Рівненської області, як важлива інституція збереження історичної спадщини та документальних свідчень регіону, потребує сучасних підходів до управління та зберігання інформації. У зв'язку з цим виникає потреба у впровадженні новітніх ІТ-технологій, що сприятимуть підвищенню ефективності роботи архіву, забезпеченню надійного зберігання даних та доступності інформації для громадськості. Зрештою варто розглянути кілька ключових пропозицій щодо покращення розвитку ІТ-технологій в Державному архіві Рівненської області в умовах воєнного стану, що допоможуть перетворити його на сучасний інформаційний центр, здатний відповідати викликам цифрової епохи:

1. Внесення змін до Програми розвитку архівної справи в Рівненській області, додавши завдання, спрямовані на інформатизацію архівних процесів.
2. Приєднання Державного архіву Рівненської області до Міжархівного пошукового порталу.

3. Збільшення кількість комп'ютеризованих робочих місць у читальних залах.

4. Збільшення електронних сховищ для зберігання архівних інформаційних ресурсів.

5. Впровадження сучасної системи електронного документообігу АСКОД, що є необхідним кроком для підвищення ефективності управління документами та оптимізації робочих процесів. Дана система електронного документообігу є кращим рішенням для архівних установ, оскільки дозволяє управляти великими обсягами документів, забезпечувати їх збереження та безпеку, а також оптимізувати робочі механізми. На рисунку 3.3 наведені основні переваги системи електронного документообігу АСКОД.

Рис. 3.3. Основні переваги використання АСКОД

6. Надання можливості подавати електронні запити на видачу документів, запис до читального залу онлайн за допомогою Google Форми, а також отримати консультації з архівної справи через веб-сайт. Ще одна пропозиція полягає в тому, щоб розробити та впровадити функціонал для створення персональних кабінетів користувачів, де вони зможуть зберігати свої запити, переглядати історію запитів та отримувати персональні рекомендації.

7. Придбання сучаснішого обладнання для оцифрування архівних документів, зокрема спеціалізованих сканерів для оцифрування великих та неформатних матеріалів.

[Введіть текст тут]

8. Завершення роботи над заповненням усіх розділів веб-сайту, зокрема таких як «З життя архіву», «Паперові документи», «Робота архіву», «Громадська рада», «Галузеві програми», «Міжнародна діяльність», «Співпраця», «Корисні посилання», «Архіви закордоном».

9. Додавання версій сайту іншими мовами (наприклад, англійською), щоб зробити його доступним для міжнародних користувачів.

10. Створення на веб-сайті онлайн-помічника, чат-бота або розділу «Часті запитання та відповіді», що матиме на меті роз'яснення тих питань, які виникають у користувачів архіву.

11. Впровадження вдосконаленої пошукової системи «Е-архіву», яка дозволяє вводити номер фонду, анотацію, заголовок справи, рік створення тощо, що спростить і прискорить процес пошуку інформації.

12. Створення онлайн-виставок та 3D-екскурсій, щоб зробити доступ до архівних матеріалів більш зручним та цікавим для широкої аудиторії.

13. Проведення навчання (тренінги, семінари, курси тощо) для працівників архіву щодо покращення знань про новітні інформаційних технологій та методи цифровізації; розширення штату працівників для залучення нових ІТ-фахівців до роботи в Державному архіві Рівненської області.

14. Співпраця з іншими архівними установами, як на національному, так і на міжнародному рівні, для обміну досвідом та впровадження новітніх технологій.

15. Проведення регулярних опитувань серед користувачів для збору зворотного зв'язку та виявлення потреб для подальшого покращення архівних послуг.

16. Використання технологій штучного інтелекту для автоматизації процесів аналізу та обробки великих обсягів архівних даних.

17. Активне використання соціальних мереж для популяризації архівних матеріалів, анонсів подій та взаємодії з користувачами. Наприклад, створення Telegram-каналу та активне ведення сторінки у Instagram допоможе [Введіть текст тут]

залучити молодь, яка є активними користувачами цих платформ для вивчення культурної спадщини та підвищення обізнаність про діяльність архівної установи.

18. Розробка та впровадження мобільного додатку для доступу до архівних даних Державного архіву Рівненської області. Це дозволить користувачам здійснювати пошук та перегляд документів безпосередньо зі своїх смартфонів та планшетів. Мобільний додаток може надсилати користувачам сповіщення про нові надходження, важливі події та інші актуальні новини архіву.

19. Залучення волонтерів для допомоги в оцифруванні документів, проведенні досліджень та інших заходів. Волонтерами можуть стати студенти, дослідники та усі зацікавлені особи.

20. Участь у грантових програмах для отримання додаткового фінансування на оновлення комп'ютерної техніки, серверів та закупівлю новітніх сканерів.

Впровадження цих заходів сприятиме значному покращенню рівня інформатизації Державного архіву Рівненської області, забезпечить більш ефективну та зручну роботу з архівними матеріалами, а також підвищить рівень доступності та безпеки інформації.

Висновок до розділу 3

Впровадження інформаційних технологій в архівну справу є невід'ємною частиною її модернізації та адаптації до викликів цифрової епохи. Вивчення зарубіжного досвіду країн, таких як Франція, США та Німеччина, демонструє перспективні напрямки розвитку цифрових архівів та надання електронних послуг, що можуть бути застосовані в архівних установах України.

Серед ключових шляхів покращення рівня інформатизації архівної галузі в умовах воєнного стану варто відзначити: вдосконалення нормативно-правового забезпечення, розробку Стратегії інформатизації архівної справи, забезпечення реалізації Програми оцифрування, залучення додаткових коштів через міжнародну співпрацю та гранти, підключення усіх архівних установ до [Введіть текст тут]

Міжархівного пошукового порталу для створення єдиної інформаційної системи галузі архівних фондів, розвиток електронних сервісів на веб-сайтах архівів, впровадження систем штучного інтелекту, підвищення кваліфікації архівістів у сфері ІТ-технологій.

У Державному архіві Рівненської області наразі існує низка проблем щодо застосування сучасних інформаційних технологій, серед яких застаріла техніка, відсутність зручних онлайн-сервісів, недостатня кількість фахівців у сфері ІТ та обмежене фінансування. Для вирішення цих проблем запропоновано низку заходів: модернізація обладнання, впровадження сучасної системи електронного документообігу, розширення можливостей веб-сайту, залучення волонтерів та підвищення кваліфікації працівників.

ВИСНОВОК

У бакалаврській роботі узагальнено теоретичні аспекти та запропоновано шляхи вдосконалення використання ІТ-технологій в архівній справі та у Державному архіві Рівненської області в умовах воєнного стану, що дало змогу сформулювати такі висновки та пропозиції.

1. Досліджено теоретичні аспекти використання ІТ-технологій в архівній справі. Виявлено, що інформатизація архівної справи – це комплексна система організаційних, технологічних та науково-методичних заходів, що забезпечують розроблення на єдиних методологічних та методичних засадах взаємопов'язаних інформаційних технологій у галузі архівної справи, створення мережі локальних і централізованих баз даних, формування національної архівної інформаційної системи. Серед основних технологій виділено оцифрування архівних матеріалів, хмарні сховища, спеціалізовані інформаційні системи, системи електронного документообігу, веб-технології, засоби захисту даних, цифрову реставрацію та електронні бази даних. Функціями ІТ-технологій в архівній справі є довгострокове зберігання архівних документів в електронному форматі, полегшення доступу для користувачів, захист інформації, швидкий обмін документами, автоматизація рутинних операцій та управлінських процесів.

2. Проаналізовано нормативно-правове регулювання використання ІТ-технологій в архівній справі в Україні. Правова база застосування інформаційних технологій формувалася практично одразу після здобуття країною незалежності. Нормативно-правовими документами, які сприяли розвитку різних аспектів інформатизації архівної справи є Закони України «Про інформацію», «Про Національну програму інформатизації», «Про захист інформації в автоматизованих системах», «Про електронні документи та електронний документообіг», «Про доступ до публічної інформації», а також укази Президента, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, які стосуються запровадження електронного урядування, електронних послуг, доступу до публічної інформації через сучасні інформаційні технології.

[Введіть текст тут]

Встановлено, що важливими стратегічними документами виступають проєкт «Стратегія розвитку архівної справи до 2025 року» та обласні плани розвитку архівної справи, які передбачають заходи з цифровізації архівів, розвитку електронних архівних послуг та вебресурсів.

3. Визначено виклики та зміни у використанні інформаційних технологій в умовах воєнного стану. Збереження архівів та історичної інформації стало критично важливим після повномасштабного вторгнення через загрозу їх знищення, тому ІТ-технології відіграють ключову роль у цьому завданні. З перших днів агресії росії проти України основними напрямками діяльності Укрдержархіву щодо збереження документів НАФ стали прискорення темпів оцифрування архівних інформаційних ресурсів із подальшим їх оприлюдненням та використання хмарних сховищ іноземних партнерів із метою збереження цифрової інформації. Значні зусилля були спрямовані на створення єдиного інформаційного ресурсу «Міжархівного пошукового порталу». Встановлено тісну співпрацю з міжнародними партнерами для отримання технічної, програмної та хмарної підтримки з метою захисту архівних фондів. Отже, основними змінами в умовах воєнного стану стали прискорення оцифрування документів, використання хмарних сховищ для збереження цифрових даних, створення та розвиток загальнодержавних інформаційних ресурсів, розширення міжнародної співпраці та залучення підтримки іноземних партнерів для збереження архівних матеріалів в електронному вигляді.

4. Надано загальну характеристику діяльності Державного архіву Рівненської області. ДАРО – це створена державою установа, призначена для створення національного архівного фонду, обліку і зберігання його документів та забезпечення вільного доступу до архівної інформації. Державний архів Рівненської області є структурним підрозділом Рівненської обласної державної адміністрації, утворюється головою обласної державної адміністрації, входить до її складу і в межах області забезпечує виконання покладених на нього завдань. Основними завданнями архіву є реалізація державної політики у галузі

[Введіть текст тут]

архівної справи, забезпечення зберігання архівних матеріалів, видача довідок, копій документів та виконання запитів, проведення науково-методичної роботи.

5. Проведено аналіз ІТ-технології в Державному архіві Рівненської області. Виявлено, що архів має власний веб-сайт з актуальною інформацією про діяльність установи, онлайн-виставками та оцифрованими документами, але деякі розділи вебсайту залишаються незаповненими. Запроваджено електронний пошук архівних матеріалів, проте функціонал можна вдосконалити для зручнішого використання. У ході дослідження було з'ясовано, що оцифрування документів є пріоритетним напрямком діяльності, тому для цього використовуються сканери CZUR ET 16 Plus, а документи зберігаються у NAS-сховищі на 10 ТБ пам'яті. Державний архів Рівненської області використовує систему електронного документообігу «ДОК ПРОФ» та месенджер Viber для внутрішньої комунікації. Натомість відсутні комп'ютери у читальних залах і можливість електронної подачі запитів для отримання архівних послуг, що ускладнює роботу дослідників.

6. Розглянуто зміни у сфері інформаційних технологій в Державному архіві Рівненської області в умовах воєнного конфлікту. З початком повномасштабного вторгнення РФ в Україну 24 лютого 2022 року робота архіву була адаптована до воєнного стану відповідно до законодавства. Припинилися відвідування читальних залів, проте працівники продовжували свою діяльність. Здійснений аналіз показників оприлюднених оцифрованих матеріалів дає підстави зробити висновок, що темпи оцифрування документів суттєво сповільнилися через проблеми з електропостачанням та кадровими змінами у 2022-2023 році. Незважаючи на труднощі, архів продовжував наповнювати бази даних, зокрема "Український мартиролог ХХ ст.", та реалізував масштабний проєкт з відтворення історії у цифровому форматі "Віртуальне Рівне". Окрім цього, архів отримав технічну підтримку від міжнародних організацій.

7. Досліджено зарубіжний досвід використання інформаційних технологій в архівній галузі. У Франції створено єдину систему пошуку [Введіть текст тут]

архівних документів через Інтернет, яка налічує близько 400 мільйонів архівних документів. Реалізовано проект ADAMANT з оцифрування архівних матеріалів та надання до них безкоштовного онлайн-доступу. У Німеччині функціонує Deutsche Digitale Bibliothek - центральний портал для доступу до оцифрованої культурної та наукової спадщини, а також портал Archivportal-D для пошуку архівних документів різних архівів. У США працює система ERA для зберігання, управління та доступу до електронних урядових документів, а NARA реалізовує "Стратегію оцифрування архівних матеріалів для загального доступу" та використовує штучний інтелект для автоматизації процесів. Зарубіжні приклади інформатизації архівної справи можуть стати основою для розвитку подібних ініціатив в Україні, що дозволить модернізувати вітчизняну архівну галузь та забезпечити її відповідність сучасним вимогам.

8. Розроблено методи вдосконалення інформаційних технологій в архівній справі в умовах воєнного стану. В процесі проведення SWOT-аналізу було виявлено ряд проблем, які гальмують розвиток ІТ-технологій в архівній галузі: невідповідність нормативно-правової бази глобальним викликам, низький рівень цифровізації, нестача кваліфікованих ІТ-фахівців, недостатнє фінансування заходів інформатизації, застарілий інтерфейс вебсайтів архівів, відсутність функції онлайн-подання запитів громадянами, недостатня інтерактивність та можливості для зворотного зв'язку, проблеми із залученням всіх архівів Міжархівного порталу, а також незадовільний науковий супровід галузі. Загрозами для інформатизації архівної справи є економічна криза через війну, відтік ІТ-фахівців через низьку оплату праці, ризик пошкодження та втрати документів внаслідок бойових дій та кібератак. Для подолання цих проблем запропоновано комплекс заходів, зокрема:

- Вдосконалення нормативно-правової бази, розробка нових законодавчих актів та «Стратегії інформатизації архівної справи».
- Забезпечення реалізації Програми оцифрування архівних інформаційних ресурсів на 2022–2025 роки.

- Модернізації IT-інфраструктури архівів за рахунок грантових програм та міжнародної технічної допомоги.
- Підключення архівів до Міжархівного пошукового порталу.
- Створення електронної системи комунікації між архівами.
- Запровадження публічного моніторингу якості архівних послуг.
- Організація навчальних програм для підвищення кваліфікації архівістів у сфері IT.
- Покращення онлайн-присутності та зручності доступу громадян до архівів через оновлені вебсайти, онлайн-сервіси та мобільні додатки.
- Впровадження технологій штучного інтелекту для автоматизації процесів.
- Розширення державно-приватного партнерства у сфері оцифрування, міжнародного співробітництва та обміну досвідом з іноземними архівами.
- Створення "відкритих архівів" як креативних просторів для користувачів.

9. Запропоновано шляхи покращення рівня інформатизації Державного архіву Рівненської області. Виявлено, що держархів стикається з низкою проблем розвитку IT-інфраструктури, які потребують вирішення, серед яких можна виділити застаріле технічне обладнання, відсутність спеціалізованої техніки для оцифрування великих або неформатних документів, обмежені кадрові та фінансові ресурси, повільні темпи оцифрування, відсутність можливості електронного подання запитів через веб-сайт, недостатній рівень IT-навичок у працівників, використання застарілої системи електронного документообігу, обмежений зворотний зв'язок з користувачами та неповне наповнення веб-сайту актуальною інформацією. Наявні труднощі можна подолати шляхом системного підходу, що включає оновлення технічної бази, впровадження сучасних систем електронного документообігу, навчання персоналу, залучення додаткових ресурсів, розширення онлайн-присутності та співпраці з іншими організаціями. Розроблено пропозиції для вдосконалення рівня інформатизації Державного архіву Рівненської області, зокрема:

- Оновлення технічної бази та ІТ-інфраструктури: придбання спеціалізованих сканерів для оцифрування великих та неформатних документів, збільшення електронних сховищ для зберігання архівних інформаційних ресурсів, обладнання читальних залів сучасними комп'ютерами.
- Внесення змін до Програми розвитку архівної справи в Рівненській області, додавши завдання, спрямовані на інформатизацію архівних процесів.
- Покращення веб-сайту: регулярне оновлення контенту, впровадження функції пошуку за різними критеріями, створення функціоналу для електронного подання запитів, запису до читального залу та отримання консультацій, можливість створення «особистих кабінетів» користувачів, створення онлайн-виставок та 3D-екскурсій.
- Впровадження сучасної системи електронного документообігу АСКОД для підвищення ефективності управління документами.
- Розвиток ІТ-навичок працівників та залучення нових фахівців: проведення тренінгів, семінарів та курсів для працівників архіву, співпраця з вищими навчальними закладами для залучення молодих спеціалістів, залучення волонтерів для допомоги в оцифруванні документів та інших заходах.
- Взаємодія з користувачами: використання соціальних мереж для популяризації архівних матеріалів, проведення регулярних опитувань серед користувачів для збору зворотного зв'язку та виявлення потреб.
- Міжнародне співробітництво та участь у грантових програмах: налагодження співпраці з міжнародними організаціями та волонтерами, участь у грантових програмах для отримання додаткового фінансування, співпраця з іншими архівними установами на національному та міжнародному рівнях для обміну досвідом.
- Використання інноваційних підходів: застосування технологій штучного інтелекту для автоматизації процесів аналізу та обробки великих обсягів архівних даних, розробка мобільного застосунку.

Запровадження цих заходів сприятиме не лише підвищенню ефективності архівних процесів, але й забезпечить сучасний рівень збереження та доступності інформаційних ресурсів для користувачів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Боряк Г. В. Десять років інформатизації архівної справи в Україні: Проблеми. Здобутки. Перспективи. URL: <http://www.archives.gov.ua/Publicat/Researches/Doslidz-Boryak.php> (дата звернення: 17.03.2024)
2. Варенко В.М. Інформаційно-аналітичні технології прийняття ефективних управлінських рішень / В.М. Варенко // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2014. – № 3. – С. 62–65.
3. Васильченко М.М. Інформатизація архіву як соціально-комунікаційної структури / М.М. Васильченко // Вісник Харківської державної академії культури. – 2010. – Вип. 31. – С. 199–208.
4. Державний архів Рівненської області. URL: <https://rv.archives.gov.ua/> (дата звернення 17.04.2024)
5. Деркач Т.М., Дмитренко Т.А. Новітні інформаційно-аналітичні технології в архівній справі. URL: <https://bit.ly/3J1ZNZb> (дата звернення: 20.03.2024)
6. Дубровіна, Л. А. Основні положення концепції комп'ютеризації архівної справи в Україні / Л. А. Дубровіна // Студії з архівної справи та документознавства. – 1998. – Том.3. – С. 6-17.
7. Закон України «Про доступ до публічної інформації» від 13 січня 2011 р. № 2939-VI [зі змінами]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text> (дата звернення 02.04.2024)
8. Звіт «Про роботу Укрдержархіву архівних установ і спеціальних установ страхового фонду документації у 2023 році та пріоритети на 2024 рік». URL: <https://bit.ly/43O2irv> (дата звернення: 02.04.2024).
9. Звіт «Про роботу Укрдержархіву архівних установ і спеціальних установ страхового фонду документації у 2022 році та пріоритети на 2023 рік». URL: <https://bit.ly/3vHYTxO> (дата звернення: 05.04.2024).

10. Івахненко С. Сучасні інформаційні технології управління підприємством та бухгалтерія: проблеми і виклики / С. Івахненко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2006. – № 4. – С. 52–58.
11. Калакура Я. С. Архівознавство: наука чи система наукових знань? Студії з арх. справи та документознавства. К., 1996. - Том.1. - С. 172.
12. Кисельов І. М. Про автоматизовану інформаційно-пошукову систему архіву. Студії з архівної справи та документознавства. 1997. т. 2. С. 29–32.
13. Книжковий сканер CZUR ET16 Plus A3, 16 Mpix, 250 dpi, 1,5 сек/стор. URL: <https://printerservice.com.ua/ua/p1143825703-knizhnyj-skaner-czur.html> (дата звернення: 07.05.2024)
14. Корнута В.А. Основи організації електронного документообігу / В.А. Корнута. – Івано-Франківськ: ІФОЦППК, 2012. – 45 с.
15. Кузовова, Н. Інформатизація архівної справи в Україні (1991-2014): історичні та правові аспекти. URL: <https://bit.ly/3xgaDYI> (дата звернення: 20.03.2024)
16. Львівський студент розробив штучний інтелект для роботи з архівами. Львівський портал. URL: <https://portal.lviv.ua/news/2022/02/06/lvivskyj-student-rozrobyv-shtuchnyj-intelekt-dlia-roboty-z-arkhivamy#comments> (дата звернення: 28.05.2024).
17. Наказ Міністерства Юстиції України «Про затвердження Порядку роботи з електронними документами у діловодстві та їх підготовки до передавання на архівне зберігання» від 11.11.2014 № 1886/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1421-14#Text> (дата звернення: 01.04.2024)
18. Оптичне розпізнавання символів - Вікіпедія. URL: <https://bit.ly/3Tapf3m> (дата звернення: 07.03.2024)
19. Положення про Державний архів Рівненської області. URL: <https://www.rv.gov.ua/polozhennya-pro-derzhavnij-arhiv-rivnenskoyi-oblasti> (дата звернення: 17.04.2024)

20. Порядок користування документами Національного архівного фонду України, що належать державі та територіальним громадам від 19.11.2013 р. № 2438 [із змінами]. URL: <https://bit.ly/3MEI0t1> (дата звернення: 02.04.2024)

21. Постанова Верховної Ради України «Про Рекомендації парламентських слухань на тему: “Реформи галузі інформаційно-комунікаційних технологій та розвиток інформаційного простору України”» від 31 березня 2016 р. № 1073-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1073-19#Text> (дата звернення: 02.04.2024)

22. Постанова Кабінету Міністрів України «Перелік платних послуг, які можуть надаватися архівними установами, що утримуються за рахунок бюджетних коштів» від 7 травня 1998 р. № 639 [із змінами]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/639-98-%D0%BF#Text> (дата звернення: 02.04.2024).

23. Постанова Кабінету Міністрів України «Про заходи щодо створення електронної інформаційної системи “Електронний Уряд”» від 24.02.2003 № 208 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1065-03#Text> (дата звернення: 02.04.2024)

24. Правила роботи архівних установ України, затверджені наказом Міністерства юстиції України 08 квітня 2013 р. № 656/5, зареєстровані в Міністерстві юстиції України 10 квітня 2013 р. за № 584/23116 [із змінами]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0584-13#Text> (дата звернення: 02.04.2024).

25. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. № 2658-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення: 31.03.2024)

26. Про Концепцію Національної програми інформатизації: Закон України від 04.02.1998 р. № 75/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 31.03.2024)

27. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 04.02.1998 р. № 74/98–ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 03.03.2024)
28. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку системи електронних послуг в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/918-2016-%D1%80#Text> (дата звернення 02.04.2024).
29. Система електронного документообігу. URL: <https://www.softline.kiev.ua/docflow.html> (дата звернення: 10.03.2024)
30. Стратегія інформаційної безпеки, затверджена Указом Президента України від 28 грудня 2021 року № 685/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/6852021-41069> (дата звернення: 02.04.2024)
31. Стратегія кібербезпеки України, затверджена Указом Президента України від 26 серпня 2021 року № 447/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4472021-40013> (дата звернення: 02.04.2024)
32. Стратегія розвитку архівної справи на період до 2025 року (проект). URL: <https://bit.ly/3wtiUEg> (дата звернення: 02.04.2024)
33. Тарнавська Т.В. Сутність інформаційних технологій в освіті / Т.В. Тарнавська. // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки. – 2013. – Вип. 108.1. – С. 27–32.
34. Тема 19. Інформатизація архівної справи в Україні. URL: <https://studfile.net/preview/7263800/page:19/> (дата звернення: 17.03.2024)
35. Указ Президента України «Про деякі заходи щодо поліпшення доступу фізичних та юридичних осіб до електронних послуг» від 29.07.2019 № 558/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/558/2019#Text> (дата звернення: 02.04.2024)

36. Халецька Л. П. Консолідація електронних інформаційних ресурсів установ національної культурно-історичної спадщини: досвід Франції. Документознавство. Інформологія. 2017. № 3, С. 66-73.
37. Що таке шифрування та як воно працює? URL: <https://www.kingston.com/ua/blog/data-security/what-is-encryption> (дата звернення: 10.03.2024)
38. Archival Description Software. URL: <https://www.accesstomemory.org/en/> (дата звернення: 27.05.2024).
39. Archiver les données numériques // Archives nationales. URL: <https://www.archives-nationales.culture.gouv.fr/fr/web/guest/archiver-les-donnees-numeriques-adamant> (дата звернення: 15.05.2024)
40. Citizen Archivist. National Archives. URL: <https://www.archives.gov/citizen-archivist> (дата звернення: 27.05.2024).
41. Deutsche Digitale Bibliothek - Kultur und Wissen online. URL: <https://www.deutsche-digitale-bibliothek.de/> (дата звернення: 20.05.2024).
42. Digital Preservation Framework for Risk Assessment and Preservation Planning. National Archives. URL: <https://www.archives.gov/preservation/digital-preservation/risk> (дата звернення: 27.05.2024).
43. Emigrant City. The New York Public Library. URL: <https://www.nypl.org/digital-research/projects/emigrant-city> (дата звернення: 27.05.2024).
44. Facebook. Державний архів Рівненської області. URL: <https://www.facebook.com/ArhivRivne> (дата звернення: 07.05.2024)
45. FamilySearch — Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/FamilySearch> (дата звернення: 12.05.2024)
46. History Hub. URL: <https://historyhub.history.gov/> (дата звернення: 27.05.2024).
47. Horishnia M. THE COMPARATIVE ANALYSIS OF INTERNATIONAL EXPERIENCE OF LEGAL REGULATION OF ARCHIVAL AFFAIRS IN CONDITIONS OF DIGITALIZATION. “International Humanitarian [Введіть текст тут]

University Herald. Jurisprudence”. 2020. № 46. С. 214–221. URL: <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2020.46.42> (дата звернення: 27.05.2024).

48. Monasterium.net | ICARUS. ICARUS | International Centre for Archival Research. URL: <https://www.icar-us.eu/en/cooperation/online-portals/monasterium-net/> (дата звернення: 25.05.2024)

49. Network-attached storage – Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Network-attached_storage (дата звернення: 07.05.2024)

50. Startseite - Archivportal-D. URL: <https://www.archivportal-d.de/> (date of access: 25.05.2024).

51. Strategy for digitizing archival materials for public access, 2015-2024 <https://www.archives.gov/digitization/strategy.html> (дата звернення: 20.05.2024)

**Кількісні показники оцифрованих документів НАФ, що зберігаються в
державних архівах України станом на 01.01.2024**

Державний архів	Кількісні показники, од.зб. / од.обл.		Відсоток оцифрованих документів НАФ до загальної кількості документів НАФ, %	Кількісні показники, опис		Відсоток оцифрованих описів на документи НАФ до загальної кількості описів на документи НАФ, %
	Загальна кількість документів НАФ, що зберігаються в архіві, станом на 01.01.2024	Загальна кількість оцифрованих документів НАФ станом на 01.01.2024		Загальна кількість описів на документи НАФ станом на 01.01.2024	Загальна кількість оцифрованих описів на документи НАФ станом на 01.01.2024	
ЦДНТА України	653875	23704	3,63	1505	1442	95,81
ЦДІАЛ України	1112034	37500	3,37	1395	970	69,53
ЦДІАК України	1304659	135607	10,39	4278	4277	99,98
ЦДАЕА	526252	183934	34,95	541	261	48,24
ЦДАМЛМ України	344341	11483	3,33	2240	2240	100
ЦДАГО	324640	15668	4,83	759	320	42,16
ЦДАВО України	2206831	27502	1,25	6065	6065	100
Державний архів Вінницької області	1529909	41449	2,71	12371	5265	42,56
Державний архів Волинської області	1255765	33484	2,67	7223	1729	23,94
Державний архів Дніпропетровської області	1770144	4180	0,23	13166	1642	12,47
Державний архів Донецької області	12189	2533	20,78	86	86	100
Державний архів Житомирської області	1514221	5909	0,39	12250	7760	63,35
Державний архів Закарпатської області	1349281	13407	0,99	9057	2577	28,45
Державний архів Запорізької області	2251980	10640	0,47	13538	13493	99,67
Державний архів Івано-Франківської області	836428	2701	0,32	4661	1130	24,24
Державний архів Київської області	2463472	71670	2,91	23031	9209	39,99
Державний архів Кіровоградської області	1514830	99124	6,54	11573	9211	79,59
Державний архів Луганської області	25776	260	1,01	418	418	100
Державний архів Львівської області	2451478	13911	0,57	12232	1601	13,09
Державний архів Миколаївської області	1208237	71777	5,94	10782	10364	96,12
Державний архів Одеської області	2135250	17810	0,83	20790	14560	70,03
Державний архів Полтавської області	1342902	355254	26,45	12160	9587	78,84

[Введіть текст тут]

Державний архів Рівненської області	1089252	2547	0,23	7939	518	6,52
Державний архів Сумської області	1388665	21499	1,55	14718	1968	13,37
Державний архів Тернопільської області	799700	5591	0,70	5437	1181	21,72
Державний архів Харківської області	2341963	31329	1,34	18827	1031	5,48
Державний архів Херсонської області	815626	6123	0,75	6338	4054	63,96
Державний архів Хмельницької області	2051415	148339	7,23	13984	3940	28,18
Державний архів Черкаської області	1210105	3951	0,33	12418	3664	29,51
Державний архів Чернівецької області	1502668	31329	2,08	7500	570	7,6
Державний архів Чернігівської області	1861404	29915	1,61	17761	12195	68,66
Державний архів м. Києва	991103	904	0,09	4174	2557	61,26
Всього:	42186395	1461034	3,46	289217	135885	46,98

Додаток 2

Показники оприлюднення оцифрованих архівних документів у
Державному архіві Рівненської області за 2021-2024 роки

<i>Рік</i>	<i>Місяць</i>	<i>Кількість опублікованих оцифрованих архівних документів у Державному архіві Рівненської області</i>
2021	Липень	100 метричних книг
	Серпень	50 метричних книг
	Вересень	150 метричних книг
	Жовтень	50 метричних книг
	Листопад	100 метричних книг
	Грудень	50 метричних книг
2022	Січень	50 метричних книг
	Лютий - Березень	175 метричних книг
	Квітень	164 описи справ фондів окупаційного періоду, 25 метричних книг
	Травень	30 метричних книг
	Червень	164 оцифровані описи справ фондів окупаційного періоду
	Липень	-
	Серпень	50 метричних книг
	Вересень	-
	Жовтень	-
	Листопад	-
	Грудень	-
2023	Січень	-
	Лютий	40 метричних книг

	Березень	62 описи архівних фондів радянського періоду, 10 метричних книг
	Квітень	59 описів фондів радянського періоду, 50 метричних книг
	Травень	-
	Червень	30 описів фондів радянського періоду
	Липень	20 описів фондів радянського періоду, 15 метричних книг
	Серпень	20 описів фондів радянського періоду
	Вересень	30 описів фондів радянського періоду
	Жовтень	40 метричних книг
	Листопад	29 описів фондів радянського періоду
	Грудень	40 метричних книг
2024	Січень	40 метричних книг
	Лютий	30 метричних книг
	Березень	60 метричних книг
	Квітень	60 метричних книг